ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӨСЛИМ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОН СОВЕТЫНЫҢ IV ЧАКЫРЫЛЫШ XXIII СЕССИЯСЕ

К А Р А Р № 136

Мөслим авылы «14» декабрь 2022 ел

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Мәлләә-Тамак авыл җирлегенең Генераль планын раслау турында

Территориянең тотрыклы үсешен тәэмин итү, инженерлык, транспорт һәм социаль инфраструктураны үстерү, гражданнарның һәм аларның берләшмәләре мәнфәгатьләрен исәпкә алуны тәэмин итү максатларында, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 9, 24, 25 статьялары, «Россия Федерациясендә җирле үзидарәнең гомуми принциплары турында» 2003 елның 06 октябрендәге 131-ФЗ номерлы Федераль законның 14, 15 статьялары, «Татарстан Республикасында шәһәр төзелеше эшчәнлеге турында» 2010 елның 25 декабрендәге 98-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законының 10 статьясы нигезендә, ачык тыңлаулар нәтиҗәләрен исәпкә алып, Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль район Советы **КАРАР БИРДЕ:**

1. Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Мәлләә-Тамак авыл җирлегенең Генераль планын кушымта нигезендә расларга.
2. Әлеге карарны муниципаль берәмлек Уставында билгеләнгән тәртип нигезендә бастырып чыгарырга (халыкка җиткерергә) һәм Мөслим муниципаль районының «Интернет» челтәрендәге рәсми сайтында http://muslumovo.tatarstan.ru һәм «Авыл утлары» газетасында урнаштырырга
3. Әлеге карар рәсми басылып чыккан көненнән гамәлгә керә дип билгеләргә.

Мөслим муниципаль районы Башлыгы,
Мөслим муниципаль районы Советы рәисе А.Р.Хуҗин

Татарстан Республикасы Мөслим
муниципаль районы Советының
2022 елның 14 декабрендәге
136 номерлы карарына кушымта

ОБЩЕСТВО С ОГРАНИЧЕННОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТЬЮ «ГК-ГРУПП»

ГК групп
КАДАСТРОВАЯ ДЕЯТЕЛЬНОСТЬ

РФ, Республика Татарстан;
421001, г. Казань, ул. Четаева, д. 4; оф. 19
Тел. +7 (917) 231-59-81
ИНН/КПП 1659199710/165701001
ОГРН 1191690048615

ТАТАРСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ МӨСЛИМ МУНИЦИПАЛЬ РАЙОНЫ МӘЛЛӘ - ТАМАК АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНЕҢ ГЕНЕРАЛЬ ПЛАНЫ

Генераль план проектын нигезләү материаллары
Аңлатма язуы

Казан 2022

ЭЧТӘЛЕК

3.1. Икътисадый-географик урыны. Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының күчерү системасында Мәллә - Тамак авыл җирлеге урыны 8
3.2. Җир фонды характеристикасы 9
3.3. Демографик потенциал 10
3.4. Җитештерү территорияләре 12
3.5. Агросәнәгать комплексы 12
3.6. Урман комплексы 12
3.7. Торак фонды 13
3.8. Бакчачылык һәм Мәллә-Тамак коммерцияле булмаган берләшмәләр 14
3.9. Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектлары Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары 14
3.10. Зиратлар 18
3.11. Туристлык-рекреацион потенциал 18
3.12. Тарихи-мәдәни мирас 19
3.13. Транспорт-коммуникация инфраструктурасы 19
3.14. Инженерлык инфраструктурасы 21
3.15. Анализ территориясен инженер ягыннан әзерләү һәм табигать шартларын бәяләү 25
4.1. Халык саны фаразлары 28
4.2. Икътисадый үсеш 28
4.3. Сәнәгать җитештерүе күрсәткечләре 29
4.4. Агросәнәгать комплексы чаралары 29
4.5. Урман комплексын үстерү 29
4.6. Торак инфраструктурасын үстерү 31
4.7. Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын үстерү 31
4.8. Зират территорияләрен үстерү 40
4.9. Туристлык-рекреация территорияләрен үстерү 40
4.10. Транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү 43
4.11. Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының Мәллә - Тамак авыл җирлеге торак пунктлары чикләрен билгеләү 45
4.12. Инженерлык инфраструктурасын үстерү чаралары 48
4.13. Территорияне инженерлык әзерләүне үстерү чаралары 64
4.14. Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары, гражданнар оборонасы чаралары исемлеге 70

1. КЕРЕШ

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының Мәллә - Тамак авыл җирлегенең генераль планы проекты «ГК-Групп» ҖЧҖ тарафыннан эшләнгән.

Генераль планны эшләүгә заказчы - Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Башкарма комитеты.

Мөслим муниципаль районының Мәллә - Тамак авыл җирлегенең генераль планы - шәһәр төзелеше стратегиясен билгели торган территориаль планлаштыру документы, тормыш эшчәнлеге мохитен булдыру шартлары, җирлек территорияләренең үсеш юнәлешләре һәм чикләре, җирлек составындагы торак пунктларның чикләрен билгеләү һәм үзгәртү, территорияләрнең функциональ зоналарын билгеләү һәм үзгәртү, инженерлык, транспорт һәм социаль инфраструктураларны үстерү, тарихи-мәдәни мирас объектларын һәм аеруча саклана торган табигать территорияләрен саклауга шәһәр төзелеше таләпләре, экология һәм санитария иминлеген тәэмин итүгә шәһәр төзелеше таләпләре.

Генераль план аны гамәлгә ашыруның киләсе вакытлы срокларына эшләнгән:

Генераль планны гамәлгә ашыру буенча беренче чираттагы чаралар билгеләнгән беренче чират - 2032 елга кадәр.

Генераль планның барлык төп проект карарлары планлаштырылган хисап срогы - 2042 елга кадәр.

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 23 статьясы нигезендә Мәллә - Тамак авыл җирлегенең генераль планы проектына түбәндәгеләр керә:

Текстлы материаллар - территориаль планлаштыруның максатлары һәм бурычларын, территориаль планлаштыру чаралары исемлеген һәм генераль планны гамәлгә ашыру этаплары буенча аларны үтәү эзлеклелеген үз эченә алган нигезләмә.

График материалларда территориаль планлаштыру карталары (схемалары) бар.

Территориаль планлаштыру тәкъдимнәрен нигезләү һәм аңлату максатларында әзерләнә торган проектны нигезләү материаллары авыл җирлегенең генераль планын раслау процессын килештерү һәм тәэмин итү өчен, текст һәм график материаллар составында эшләнгән.

Текст материаллары җирлек территориясенең торышын, аны комплекслы үстерү проблемаларын һәм юнәлешләрен анализлауны, территориаль һәм пространство-планлаштыру үсешен нигезләүне, территориаль планлаштыру чаралары исемлеген, аларны гамәлгә ашыру этапларын, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу куркынычының төп факторлары исемлеген үз эченә ала.

График материалларда җирлекнең генераль планы проектын нигезләү схемалары бар.

Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы (ФЗ-190), «Россия Федерациясендә җирле үзидарә оештыруның гомуми принциплары турында» Федераль закон (ФЗ-131) нигезендә җирлекнең җирле әһәмияттәге чаралары расланырга тиеш.

Мөслим муниципаль районының Мәллә-Тамак авыл җирлеге генераль планы проектын эшләгәндә түбәндәге материаллар файдаланылды:

- Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Советының 2020 елның 13 декабрендәге 17 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы (үзгәрешләр кертү);

- Мәллә -Тамак авыл җирлегенең 22.01.2013 № 42 карары белән расланган Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының Мәллә-Тамак авыл җирлегенең генераль планы;

-Мөслим муниципаль районы башкарма комитеты һәм аның составына керүче Мәллә - Тамак авыл җирлеге тарафыннан бирелгән рәсми мәгълүматлар.

2. МӘЛЛӘ-ТАМАК АВЫЛ ҖИРЛЕГЕ ГЕНЕРАЛЬ ПЛАНЫНЫҢ МАКСАТЛАРЫ ҺӘМ БУРЫЧЛАРЫ

Җирлекнең генераль планы - җирлекнең шәһәр төзелеше үсеше стратегиясен билгели торган территориаль планлаштыру документы.

Генераль план халыкның һәм дәүләт мәнфәгатьләрендә тормыш эшчәнлеге мохитен формалаштыру шартларын, җирлекләрнең территорияләрен үстерү юнәлешләрен һәм чикләрен билгеләүче, территорияләрне зоналаштыру, инженерлык, транспорт һәм социаль инфраструктураларны үстерү, тарихи-мәдәни мирас объектларын һәм аеруча саклана торган табигать территорияләрен саклауга шәһәр төзелеше таләпләрен, экологик һәм санитария иминлеген билгеләүче төп шәһәр төзелеше документы булып тора.

Мәллә - Тамак авыл җирлегенең генераль планын эшләгәндә территориаль планлаштыруның төп максатлары түбәндәгеләр:

– федераль законнар һәм Россия Федерациясе субъекты законнары нигезендә территория үсеше белән идарә итүнең нәтиҗәле инструментын булдыру;

– муниципаль берәмлек буларак авыл җирлегенең бөтенлеген территориаль планлаштыру чаралары белән тәэмин итү;

– инженерлык һәм транспорт инфраструктурасын үстерүне исәпкә алып, җирлекнең рекреацион һәм социаль-икътисадый потенциалын максималь ачуга туры килә торган территорияне планлаштыру оешмасы, территорияне функциональ яктан зоналарга бүлү һәм шәһәр төзелешен зоналаштыру өчен шартлар тудыру буенча рациональ карарлар әзерләү.

Генераль планның проект карарлары планлаштыру структурасын оештыру, җирлекнең территориаль, инфраструктура һәм социаль-икътисади үсеше мәсьәләләрен комплекслы хәл итү, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләрен эшләү, территориаль зоналардан файдалануның хокукый режимын билгеләүче, инвестицион үсеш зоналарын билгеләү өчен нигез булып тора.

Әлеге максатларны тормышка ашыру территориаль планлаштыруның түбәндәге бурычларын хәл итү юлы белән гамәлгә ашырыла:

– торак пунктлар территорияләренең шәһәр төзелеше үсеше проблемаларын ачыклау, әлеге проблемаларны хәл итүне тәэмин итә торган, муниципаль мохит параметрларын, яшәешне тәэмин итүче гамәлдәге ресурсларны анализлау, шулай ук кабул ителгән аерым шәһәр төзелеше карарларын анализлау;

– территорияне функциональ зоналаштыру (функциональ зоналарның планлаштырылган чикләрен чагылдыру);

– шәһәр төзелешен зоналаштыру, җирдән файдалану һәм төзелеш кагыйдәләрен әзерләү өчен территорияләрне гармонияле һәм тотрыклы үстерү өчен алшартлар тудыручы торак пунктларның оптималь функциональ-планлаштыру структурасын эшләү;

– Мәллә - Тамак авыл җирлегенең шәһәр төзелеше, инфраструктура, табигый, социаль һәм рекреацион компонентларның үзара килештерелгән һәм балансланган динамикасын тәэмин итә торган үсеш параметрлары системасын билгеләү;

– әйләнә-тирә табигый мохитне саклау шартларында авыл җирлегенең инвестицион җәлеп итүчәнлеген тәэмин итү буенча беренчел чаралар һәм гамәлләр исемлеген әзерләү;

– капиталь төзелеш объектларын урнаштыру, сәнәгать, энергетика, транспорт һәм элемтә җирләренең гамәлдәге һәм планлаштырыла торган чикләре.

3. МӘЛЛӘ-ТАМАК АВЫЛ ҖИРЛЕГЕНЕҢ ЗАМАНЧА ТОРЫШЫ

3.1. Икътисадый-географик урыны. Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының күчерү системасында Мәллә - Тамак авыл җирлеге урыны

Мәллә - Тамак авыл җирлеге чиге «Мөслим муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 20-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) нигезендә кабул ителде.

Мәллә-Тамак авыл җирлеге составына әлеге закон нигезендә Мәллә-Тамак (Мөслим авылыннан 4 чакрым ераклыкта урнашкан административ үзәк), Нарат-Асты авыллары керә.

Җирлек Татарстан Республикасының көнчыгышында, Мөслим муниципаль районының көнбатыш өлешендә урнашкан. Мәллә-Тамак авыл җирлеге төньяк-көнбатышта Түбән Табын авыл җирлеге белән чиктәш, Вәрәшбаш авыл җирлеге белән төньяк-көнчыгышта, көньякта һәм көньяк-көнбатышта Тойгелде авыл җирлеге белән, көньяк-көнчыгышта һәм көнчыгышта Мөслим муниципаль районының Мөслим авыл җирлеге белән чиктәш.

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең гомуми мәйданы 6617,6 га тәшкил итә, шул исәптән 164,85 га торак пунктлар мәйданы, шулардан: Мәллә-Тамак авылы - 125,36 га, Нарат-Асты авылы - 39,49 га.

Җирлектә башлангыч мәктәп, башлангыч мәктәп каршындагы мәктәпкәчә яшьтәге балалар төркеме, китапханәле авыл мәдәният йорты, ике фельдшер-акушерлык пункты, почта бүлекчәсе, балаларны савыктыру лагере, «Туган Як - Родные края» агрофирмасы ҖЧҖнең авыл хуҗалыгы предприятиесе бар.

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең Татарстан Республикасының башка районнары һәм Россия регионнары белән транспорт элемтәсе хәзерге вакытта төбәк һәм җирле автомобиль юллары аша гамәлгә ашырыла.

Җирлекнең төп транспорт күчәре региональ яисә муниципальара әһәмияткә ия «Мөслим - Саклаубаш» - Юлтимер автомобиль юлы, ул җирлекнең административ үзәге аша уза һәм район үзәге белән Мөслим авылын тоташтыра. Шулай ук җирлек территориясе буенча төбәк яисә муниципальара әһәмияттәге «Иске Вәрәш - Нарат-Асты» автомобиль юлы уза, аның буенча Нарат-Асты торак пунктына керү юлы гамәлгә ашырыла.

Җирлекнең көньяк өлешендә төбәк яки муниципальара әһәмияттәге «Әлмәт - Мөслим» районара юлы уза.

Шулай итеп, Мөслим муниципаль районы структурасында җирлекнең экономик-географик урынының отышлы булуы турында нәтиҗә ясарга мөмкин.

Җирлек территориясе буйлап «Пермь - Әлмәт» магистраль нефть үткәргече уза.

Күчерү системасында роль

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең территориаль оешмасы Мөслим муниципаль районының күчерү системасының бер өлеше булып тора. Мөслим муниципаль районыннан халыкны күчерү системасы авыл тибы белән характерлана.

Татарстан Республикасының территориаль планлаштыру схемасында урнашу системаларын үстерү потенциалына үткәрелгән анализ нигезендә Мөслим

муниципаль районы халык урнашу системасын үстерү потенциалының иң түбән күрсәткече булган районнар төркеменә керә.

Халыкны күчерү системасында төп система барлыкка китерүче фактор булып автомобиль юлы тора, аның буенча торак пунктларның бер-берсе һәм район үзәге Мөслим авылы белән элемтәләре тора.

Икенче система барлыкка китерүче фактор булып елга челтәре тора, аның буенча тарихи үсеш нәтиҗәсендә җирлек, район һәм Татарстан Республикасының бөтен территориясен күчерү системасы формалаша башлады.

2019 ел башына Мәллә-Тамак авыл җирлегенең уртача тыгызлыгы 1 кв.км га 10,5 кеше тәшкил иткән. Мөслим муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасында үткәрелгән анализ нигезендә Мәллә-Тамак авыл җирлеге халык тыгызлыгының уртача күрсәткече булган җирлекләр төркеменә керә.

Мәллә-Тамак авыл җирлеге территориясендә 647 кеше яши, ике торак пункт: Мәллә-Тамак авылы – җирлек үзәге, нарат-Аты авылы – гади торак пункт.

Мәллә-Тамак авыл җирлегеннән күчерү системасы ике ранглы характерга ия.

Беренче ранг җирлекнең Мәлля-Тамак авылы үзәген били, гомуми халык саны 533 кеше, анда административ функцияләр, мәгариф, мәдәният, сәламәтлек саклау учреждениеләре, сәүдә предприятиеләре урнашкан.

Икенче рангка 114 кеше яшәгән Нарат-Асты авылы керә, анда шулай ук хезмәт күрсәтү объектлары һәм авыл хуҗалыгы предприятиеләре дә бар.

3.2. Җир фонды характеристикасы

Җир фондын категорияләр буенча бүлү

Теге яки бу территория чикләрендә урнашкан барлык җирләр дә аның җир ресурслары буларак карала, алар я хуҗалык әйләнешенә кертелгән, яисә аннан файдаланылырга мөмкин.

Россия Федерациясе Җир кодексының 7 п.1 статьясы нигезендә Россия Федерациясендә максатчан билгеләнеш буенча җирләр түбәндәге категорияләргә бүленә:

- авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләр;
- торак пунктлар җирләре;
- сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона, куркынычсызлык һәм башка махсус билгеләнештәге җирләр;
- аеруча саклана торган территорияләр һәм объектлар җирләре;
- урман фонды җирләре;
- су фонды җирләре;
- запас җирләр.

Авыл җирлегенең гомуми мәйданы 6617,6 га тәшкил итә (Мөслим муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы нигезендә).

Урман фонды җирләре 1038,1 гектар мәйданны били, бу авыл җирлегенең барлык мәйданының 15,7%ын тәшкил итә (картографик материал буенча).

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең башка категорияләре буенча мәгълүмат юк.

Милек формалары буенча җир фондын бүлү

Мәллә-Тамак авыл җирлеге территориясендә федераль милектәге җирләр барлыгы турында мәгълүмат юк. Әмма Урман кодексының 8 маддәсе нигезендә урман фонды җирләре составындагы урман кишәрлекләре федераль милектә. Шулай итеп, Мәллә-Тамак авыл җирлеге чикләрендә федераль милектәге җирләрнең гомуми мәйданы якынча 1038,1 га тәшкил итә.

Татарстан Республикасы Җир һәм мөлкәт мөнәсәбәтләре министрлыгы мәгълүматларына караганда, җирлек территориясендә республика милкендәге җир кишәрлекләре юк.

Мәллә-Тамак авыл җирлеге территориясендә башка төр һәм милек хокукларында җир кишәрлекләре барлыгы турында мәгълүмат юк.

3.3. Демографик потенциал

Демографик фактор территорияне хуҗалык итеп үзләштерү һәм җәмгыятьнең икътисадый үсешенә зур йогынты ясый.

Мәллә-Тамак авыл җирлеге башкарма комитеты биргән мәгълүматларга караганда, 2019 ел башына халык саны 647 кеше тәшкил иткән.

Мәллә - Тамак авыл җирлегенең демографик структурасы торак пунктлар киселешендә 3.3.1 нче таблицада күрсәтелгән.

3.3.1 нче таблица

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Мәллә - Тамак авыл җирлеге халкының демографик структурасы
2019 ел башына, кеше

№ т/б	Күрсәткечләр	Мәллә-Тамак а.	Нарат - Асты а.	Барлыгы Мәллә - Тамак АҖ буенча
1	Халык саны.барлыгы	533	114	647
шул исәптән:				
1.1	Балалар яшендә:	98	8	106
1.1.1	0-7 яшь	49	2	51
1.1.2	7-18 яшь	49	6	55
1.1.3	5-18 яшь	52	9	61
1.2	Эшкә яраклы:	269	65	334
1.2.1	Хатын-кызлар өчен 18-пенсия яше	108	22	130
1.2.2	Ирләр өчен 18-пенсия яше	158	40	198
1.3	Эшкә сәләтле яшьтән өлкәнрәк:	165	40	205
1.3.1.	Хатын-кызлар өчен хезмәткә сәләтле яшьтән өлкәнрәк	103	23	126
1.3.2.	Ирләр өчен хезмәткә сәләтле яшьтән өлкәнрәк	62	17	79
2	Халыкның гомуми артуы	11	1	12
шул исәптән:				
2.1	Табигый үсеш	-3	-1	-4
2.1.1	Туды	7	1	8
2.1.2	Үлде	10	2	12
2.2	Механик үсеш	14	2	16
2.2.1	Килде	24	3	27
2.2.2	Китү	10	1	11

Мәллә-Тамак авыл җирлегендә иң зур торак пункт - Мәллә-Тамак авылы.

Югарыда китерелгән мәгълүматлардан күренгәнчә, 2019 ел башына җирлектә үлүчеләр саны туучылар саныннан өстенлек итә. Шуның нәтиҗәсе буларак, халыкның табигый артуы тискәре мәгънәгә ия. Халыкның миграция үсеше уңай әһәмияткә ия, килеп җитү саны төшеп калу саныннан югарырак.

Шуңа бәйле рәвештә, Мөслим муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасында Мәллә-Тамак авыл җирлеге урта демографик потенциаллы төркемгә кергән.

3.4. Җитештерү территорияләре

Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә җитештерү территорияләре юк.

3.5. Агросәнәгать комплексы

Агросәнәгать комплексы азык-төлек продуктлары җитештерү һәм халыкны алар белән тәэмин итү, авыл хуҗалыгы өчен җитештерү чаралары җитештерү һәм авыл хуҗалыгына хезмәт күрсәтү белән шөгыльләнүче макроикътисад тармаклары җыелмасыннан гыйбарәт.

Агросәнәгать комплексының мөһим тармаклары - үсемлекчелек һәм терлекчелек тармаклары. Үсемлекчелек культуралы үсемлекләрнең билгеле бер төркемнәрен үстерү белән бәйле ярдәмче хуҗалыкларга бүленә. Терлекчелекнең төп тармаклары - сөт һәм ит терлекчелеге, дуңгызчылык. Өстәмә тармакларга сарык үрчетү, ат үрчетү, умартачылык керә.

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең төп авыл хуҗалыгы белгечлеге сөт терлекчелеге һәм бөртекле үсемлекчелек.

Мәллә-Тамак авыл җирлегендә үсемлекчелекнең төп махсуслашуы - бөртекле культуралар (бодай, арпа, арыш, солы), бәрәңге, азык һәм техник культуралар үстерү.

Меллә-Тамак авыл җирлегендә «Туган Як - Родные Края» агрофирмасы» ҖЧҖенең авыл хуҗалыгы предприятиесе эшли. Предприятие эре мөгезле терлекләр һәм үсемлекчелек тармагында махсуслашкан.

Җирлек территориясендә түбәндәге агросәнәгать комплексы объектлары урнашкан:

- Нарат-Асты авылы янындагы 50 баш эре мөгезле терлек фермасы;
- Мәллә-Тамак авылы склады.

Мәллә-Тамак җирлегенең генераль планын эшләүнең башлангыч елына (2019-2020еллар) агросәнәгать комплексының торышы турында мәгълүмат юк, чөнки җирлек дәрәҗәсендә статистик исәпкә алу оештырылмаган. Кызганычка каршы, 2016 нчы елда үткәрелгән авыл хуҗалыгы исәбен алу мәгълүматы искергән, шуңа күрә соңгы биш елда күрсәткечләрнең үзгәрү тенденциясенә анализ ясау мөмкин түгел.

3.6. Урман комплексы

Россия Федерациясе Урман кодексы, шулай ук Россия Федерациясе Җир кодексы нигезендә, урман фонды җирләренә урман белән капланган һәм урман белән капланмаган җирләр керә.

Россия Федерациясе Җир кодексы нигезендә, урман фонды җирләренә урман җирләре (урман үсемлекләре белән капланган һәм аның белән капланмаган җирләр, ләкин аны торгызу өчен билгеләнгән җирләр - кисү, яндыру, редина, прогалина һәм башкалар) һәм урман хуҗалыгын алып бару өчен билгеләнгән урман булмаган җирләр (юллар, сазлыклар һәм башкалар) керә. Барлык урманнар, оборона җирләрендә һәм шәһәр һәм авыл җирлекләре җирләрендә урнашкан урманнардан, шулай ук урман фондына кермәгән урман утыртмаларыннан тыш, урман фонды барлыкка килә.

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең урман фонды 1038,1 гектар мәйданны били, бу авыл җирлегенең барлык мәйданының 15,7%ын тәшкил итә.

Мәллә-Тамак авыл җирлеге территориясендә Мөслим участок урманчылыгының «Минзәлә урманчылыгы» ДКУ урманнары урнашкан (30,31,35-38,40,41,43,44,102,112 урман кварталы).

<u>Урман фондын максатчан билгеләнеше һәм яклау категорияләре буенча бүлү</u>

Урман фонды җирләрендә урнашкан урманнар максатчан билгеләнеше буенча саклагыч, эксплуатацион һәм резерв урманнарына бүленә.

Мәллә-Тамак авыл җирлеге чикләрендә урнашкан урман фонды саклагыч (566,2 га) һәм эксплуатация урманнарыннан (471,9 га) гыйбарәт.

Җирлек территориясендә су саклау зоналарында (48,9 га) урнашкан урманнар категориясенә карый торган яклау урманнары, шулай ук кыйммәтле урманнар категорияләре: урман-дала зоналарында урнашкан урманнар (44,2 га) һәм фәнни яисә тарихи әһәмияткә ия урманнар (473,1 га) урнашкан.

Су саклау зонасында урнашкан урманнар. Су саклау зоналарында урнашкан урманнар су объектларының пычрануына, чүпләнүенә, су объектларының җимерелүенә һәм аларның суларының бетүенә, шулай ук су биологик ресурсларының һәм хайваннар һәм үсемлекләр дөньясының башка объектларының яшәү тирәлеген саклау функцияләрен башкара.

Урман-дала зоналарында урнашкан урманнарны максатчан билгеләү - кырларны һәм башка авыл хуҗалыгы җирләрен туфракның җил һәм су эрозиясеннән яклау, урманнарга якын авыл хуҗалыгы җирләренең микроклиматын яхшырту һәм табигатьне саклау һәм табигатьне формалаштыручы башка функцияләр.

Фәнни яисә тарихи әһәмияткә ия булган урманнар - бүлеп бирелгән территорияләрнең урман үсемлекләренең уникаль һәм биологик үзлекләре бар, бу саклау зоналарында үсемлекләрне юк итүгә алып баручы һәрбер хуҗалык эшчәнлеге тыелган.

<u>Урман хуҗалыгы комплексы</u>

Мәллә-Тамак авыл җирлеге территориясендә урман сәнәгате комплексы предприятиеләре юк.

3.7. Торак фонды

01.01.2019 елга Мәллә - Тамак авыл җирлегенең торак фонды күләме 21,6 мең кв.метр тәшкил итә. Хәзерге вакытта Мәллә - Тамак авыл җирлегенең торак фонды күпфатирлы һәм индивидуаль төзелешләрдән гыйбарәт.

3.7.1 нче таблица

2019 ел башына Мәллә - Тамак авыл җирлегенең гамәлдәге торак фондына характеристика

№ т/б	Исеме	Тәэмин ителеш: кв.м / кеше	Күпфатирлы (күпкатлы) торак фонды, мең кв.м.	Шәхси торак фонды мең кв. м.	Гомуми торак фонды мең кв. м.
1	Мәллә - Тамак авылы	27,6	0,89	16,31	17,2
2	Нарат - Асты ав	28,8	-	4,417,2	4,4
Җирлек буенча барлыгы		27,9	0,89	20,71	21,6

Күпфатирлы торак төзелеше гомуми мәйданы 0,89 мең кв.метр булган бер катлы торак йорттан гыйбарәт һәм бары тик Мәллә – Тамак авылының административ үзәгендә генә бар.

Тормыш дәрәҗәсен һәм сыйфатын характерлый торган күрсәткечләрнең берсе-халыкның торак белән тәэмин ителеше күрсәткече (бер кешегә гомуми мәйданның квадрат метры).

Мәллә-Тамак авыл җирлеге буенча 2019 ел башына бер кешегә 27,9 кв.м торак туры килә, халыкның торак белән тәэмин ителеше буенча уртача республика күрсәткеченнән югарырак – 26,1 кв. метр торакның гомуми мәйданы бер кешегә туры килә. Мөслим муниципаль районы буенча торак белән тәэмин ителеш бер кешегә гомуми торак мәйданының 26,2 кв.м тәшкил итә. Мәллә-Тамак авыл җирлегенең торак пунктлары киселешендә торак белән тәэмин ителешнең дифференциациясе күзәтелә:

- Мәллә-Тамак авылы - 27,6 кв.м/кеше;
- Нарат-Асты - 28,8 кв.м/кеше.

3.8. Бакчачылык һәм Мәллә - Тамак коммерцияле булмаган берләшмәләр

Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә бакчачылык һәм коммерциягә карамаган берләшмәләр юк.

3.9. Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектлары

Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары

Хәзерге вакытта Мәллә-Тамак авыл җирлегендә Мәллә – Тамак башлангыч мәктәбендә мәктәпкәчә яшьтәге балалар өчен 18 урынлы төркем бар Мәктәпкәчә яшьтәге балалар саны 15 кеше тәшкил итә (Мәллә-Тамак авыл җирлегендә 1-6 яшьлек балаларның 32% ы). Димәк, төркем проект сыйдырышлыгының 83% тулы. Урыннар белән халыкның тәэмин ителеше норматив ихтыяҗның 120%ын тәшкил итә.

ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫ

Бүгенге көндә Мәллә-Тамак авыл җирлегендә Мәллә-Тамак авылында 50 укучыга проект куәте булган башлангыч мәктәп эшли. Мәктәптә укучылар саны 15 кеше. Димәк, урта гомуми белем бирү мәктәбе проект сыйдырышлыгыннан 30% ка тулы. Мәктәптәге урыннар белән халыкның тәэмин ителеше норматив ихтыяҗның 202%ын тәшкил итә.

Гамәлдәге нормаларга караганда (СанПиН 2.4.2821-10 һәм СанПиН 2.4.1.2660-10) авыл җирлегендә мәктәпкәчә учреждениеләр өчен җәяүлеләр йөри алу мөмкинлеге 1 км дан артмаска, белем бирүнең I баскычында белем алучылар өчен гомуми белем бирү учреждениеләренең җәяүлеләр йөри алуы радиусы 2 км дан артмаска һәм II һәм III белем бирү баскычларында белем алучылар өчен 4 км дан артмаска тиеш.

Мәллә-Тамак авылыннан МББУ «Мөслим гимназиясе» ндә 19 кешедән торган мәктәп автобусында балалар йөртелә.

Балаларга өстәмә белем бирүне оештыру

Хәзерге вакытта җирлектә балаларга өстәмә белем бирү оешмалары юк.

Дәвалау-профилактика медицина оешмалары

Районда дәвалау-профилактика учреждениеләре челтәре хәзерге вакытта Мөслим авылында ашыгыч медицина ярдәме станциясе белән 116 ятак куәтле

Үзәк район хастаханәсе, Иске Карамалы авылында табиблык амбулаториясе, 10 ятак һәм фельдшерлык-акушерлык пунктлары бар.

Хастационарлар һәм амбулаторияләр район халкына тулаем хезмәт күрсәткәнлектән, хастаханә учреждениеләре белән тәэмин ителеш бөтен Мөслим муниципаль районы халкы өчен башкарылган. Гомумән алганда, район буенча тәэмин ителеш норманың 43% ын гына тәшкил итә.

Хастаханәләрдәге койкалар белән тәэмин ителешнең җитәрлек дәрәҗәдә булмавы койка-көннәр саны (койкада булу көннәре) кимүнең Гомумроссия тенденциясенә һәм беренчел медик-санитар ярдәмнең ролен көчәйтүгә һәм сыйфатын күтәрүгә юнәлдерелгән структур үзгәртеп корулар үткәрүгә бәйле рәвештә, койка эше көннәренең санын арттыруга бәйле.

Район халкына ашыгыч ярдәм күрсәтү өчен Мөслим авылында Үзәк район хастаханәсендә урнаштырылган ашыгыч медицина ярдәме күрсәтү станциясе (8 махсуслаштырылган автомобиль) эшли. Үзәк район хастаханәсе каршындагы ашыгыч медицина ярдәме станциясе бөтен районга тулаем хезмәт күрсәтә. Район буенча халыкның тәэмин ителеше тулаем 400 % тәшкил итә.

Сәламәтлек саклау системасында мөһим сектор булып амбулатор-поликлиника хезмәте тора, аның торышына бөтен тармак эшчәнлегенең нәтиҗәлелеге һәм сыйфаты, шулай ук күп кенә медик-социаль проблемаларны хәл итү бәйле.

Амбулатор-поликлиника хезмәте системасына поликлиникалар, фельдшер-акушерлык пунктлары, гомуми практика табиблары хезмәтләре кертелә. Мәллә-Тамак авыл җирлегендәге амбулатор-сырхауханә учреждениеләреннән түбәндәгеләр эшли: Мәллә-Тамак авылындагы сменага 13 кеше була торган фельдшер-акушерлык пункты, Нарат-Асты авылындагы сменага 12 кеше сыйдырышлы фельдшер-акушерлык пункты. Бүгенге көндә әлеге объектлар белән норматив ихтыяҗның 179,4%ы тәэмин ителгән. Фельдшерлык-акушерлык пунктларының биналары искергән хәлдә.

Спорт учреждениеләре

Мәллә - Тамак авыл җирлегендә спорт корылмалары юк

Яссы спорт корылмалары

Мәллә - Тамак авыл җирлегендә яссы спорт корылмалары юк.

Сәүдә предприятиеләре

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең гамәлдәге кибетләренең гомуми сәүдә мәйданы 76 кв.м тәшкил итә. Бөтен авыл җирлеге кибетләренең сәүдә мәйданы норматив ихтыяҗның 33%ына туры килә.

Җәмәгать туклануы предприятиеләре

Мәллә - Тамак авыл җирлегендә җәмәгать туклануы предприятиеләре юк.

Кредит-финанс учреждениеләре һәм элемтә предприятиеләре

Мәллә - Тамак авыл җирлегендә Мелля авылындагы Тамак почта элемтәсе бүлеге бар.

Авыл җирлеге территориясендә банкларның бүлекләре юк.

Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре

Бүгенге көндә Мәллә - Тамак авыл җирлегендә көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре юк.

Полиция

Мәллә - Тамак авыл җирлегендә полиция участок пункты юк.

Мәдәният билгеләнешендәге объектлар

Мәллә-Тамак авыл җирлегендә Мәллә-Тамак һәм Нарат-Асты авылларында ике мәчет бар.

Административ-эшлекле билгеләнештәге объектлар

Мәллә-Тамак авыл җирлегендә мәдәният учреждениеләреннән 200 урынлык мәдәният йорты, Мәллә-Тамак авылы китапханәсе, Нарат-Асты авылындагы 33 урынлык авыл клубы эшләп килә.

Авыл җирлекләрендәге клуб учреждениеләренең куәте нормативлары нигезендә 500 дән 1000 кешегә кадәр 150 күрү урыны нормативына туры килергә тиеш. Шулай итеп, әлеге объектлар белән тәэмин ителеш норматив дәрәҗәнең 206%ын тәшкил итә.

Авыл җирлекләрендә китапханә системасын оештыруга гомуми таләп-барлык торак пунктларда, шул исәптән аз кеше (500 кешедән ким) китапханә хезмәтләрен алу мөмкинлеген мәҗбүри тәэмин итү. Авыл җирлекләрендә төзелә торган яки гамәлдәге китапханә өчен аудиовизуаль документлар сатып алу күләме Россия китапханәләр ассоциациясе тарафыннан кабул ителгән китапханә эшчәнлегенең модель стандарты белән билгеләнгән норматив нигезендә 1 кешегә 7-9 нөсхәдә исәпләнә.

Мәллә-Тамак авыл җирлеге китапханәләренә норматив ихтыяҗ 6 мең данә тәшкил итә. Хәзерге вакытта җирлектә 9,25 мең данә куәтле Мәллә-Тамак авылы китапханәсе эшли. Халыкны китапханәләр белән тәэмин итү норматив ихтыяҗның 149 %ын тәшкил итә.

Хезмәт күрсәтү объектларының кирәкле куәтләрен исәпләү гамәлдәге нормативлар нигезендә 3.9.1 нче таблицада бирелгән.

3.9.1 нче таблица

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Мәллә - Тамак авыл җирлеге халкын социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары белән тәэмин итү

№ т/б	Исеме	Үлчәү берәмлеге	күләм (норма)	Барлыгы нормалар буенча кирәк	Узып баручы елга булган торыш	Җиһазлану,%
1	Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре	урын	0-7 яшьлек 100 балага 45 урын	15	18	120
2	ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫ	урын	100 балага 45 урын 7-18 яшь	25	50	202
3	Балаларга өстәмә белем бирүне оештыру	урын	5-18 яшьлек 100 балага 10 урын	10	Юк	0
4	Хастаханәләр	койка	1000 кешегә 13,47 ятак.	12	Юк	0*
5	Дәвалау-профилактика медицина оешмалары	карау./см.	18,15 визит. 1000 кешегә алмашка.	12	132	1124
6	Ашыгыч ярдәм машинасы	автомобиль	1 автомобиль 10 000 кешегә.	1	Юк	0*
7	Даруханәләр	Объект	1 объект 6,2 мең кешегә.	1	Юк	0
8	Гомуми куллану спорт заллары	идәннең кв. м мәйданы	1000 кешегә 300 кв.м.	261	Юк	0
9	Яссы корылмалар	Объект	1 объект 1000 кешегә.	1	Юк	0
10	Бассейннар:	Объект	1 объект муниципаль районга	1	Юк	0*
11	Клублар, мәдәният йортлары	урын	1000 кешегә 150-200 урын.	97	200	206
12	Китапханәләр	мең экз-ов	1000 кешегә 8 мең данә.	5176	9250	179
13	Кибетләр	кв.м сәүдә.мәйдан	1000 кешегә 300 кв.м.	194	120	62
14	Җәмәгать туклануы предприятиеләре	урын	1000 кешегә 40 урын.	35	Юк	0
15	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	эш. урыны	1000 кешегә 4 кол.	3	Юк	0
16	Элемтә бүлекләре	Объект	1 объект 0,5-6,0 мең кешегә	1	1	100
17	Банк бүлекләре	Объект	1000 кешегә 0,5 объект	1	Юк	0
18	Полиция	Объект	1 объект авыл җирлегенә	1	Юк	0
19	Җәмәгать бәдрәфләре	прибор	1 прибор 1000 кешегә.	1	Юк	0

хастаханәләр, ашыгыч медицина ярдәме станцияләре һәм бассейннар хезмәт күрсәтүнең район дәрәҗәсенә ия, тәэмин итү район халкына исәпләнә.

3.10. Зиратлар

Мәллә-Тамак авыл җирлегендә 7,5 гектар мәйданда гамәлдәге биш зират бар.

Мәллә-Тамак авылы янында түбәндәгеләр урнашкан:

- җир кишәрлегендә мөселман зираты 16:29:020301:143 мәйданы 0,92 га, тулганлыгы - 80%;
- 16:29:020301:142 1,7 га мәйданда мөселман зираты, тулылыгы-80%;
- 16:29:020301:151 1,2 га мәйданда мөселман зираты, тулылыгы-80%;
- җир кишәрлегендә мөселман зираты16:29:020102:176, тулылыгы - 80%. Зиратларның ирекле территорияләре 1,1 га тәшкил итә.

Нарат-Асты авылында 16:29:000000:9909 җир кишәрлегендә 1,6 га мәйданлы мөселман зираты бар, 80% тулган. Зиратның ирекле территорияләре 0,4 га тәшкил итә.

Тутырылмаган территорияләрнең гомуми мәйданы 1,5 гектар тәшкил итә.

Авыл җирлеген традицион күмү зиратлары белән тәэмин итү норматив ихтыяҗлардан шактый артып китә һәм 500%тан артык тәшкил итә.

3.11. Туристлык-рекреацион потенциал

Туристлык индустриясендә җәлеп ителгән объектларның һәм ресурсларның гидрографик булуы һәм территориаль урнашуы Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы кысаларында бәяләнгән территориянең туристлык-рекреацион потенциалын формалаштыра.

Территориянең туристлык-рекреацион потенциалын бәяләүгә факторларның шактый өлеше йогынты ясый, шул исәптән, урнашкан территорияләр, су объектлары булу, тирәлекне пычратуның эре чыганаклары булмау, махсус сакланучы табигать территорияләре булу, тарихи-мәдәни объектлар булу.

Мөслим муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы нигезендә Мәллә-Тамак авыл җирлеге территориясендә туризм һәм рекреация өчен кызыклы объектларга түбәндәгеләр керә:

- «Нарат-Асты боры» биологик (ботаник) профильле региональ әһәмияттәге дәүләт табигый тыюлыгы;
- Ык елгасы - региональ әһәмияттәге табигать һәйкәле;
- «Мәллә-Тамак тугае («Ачы - Кислое») аеруча саклана торган табигый территорияләрнең резервлана торган участогы;
- Ык һәм Мәллә елгалары акваторияләре;
- Мөслим урманчылыгы урманнары.

Мәллә-Тамак авыл җирлеге территориясендә балалар ялы объектлары - Нарат-Асты авылыннан төньяктарак урнашкан 80 урынлык «Урман иле» стационар-сәламәтләндерү лагере бар.

Моннан тыш, җирлек территориясендә җирле халыкның ялы өчен урыннар да бар: Мәллә-Тамак авылында төзекләндерелгән парк, көньяк-көнбатыштарак мәдәни-массакүләм чаралар уздыру өчен төзекләндерелгән урын. Нарат-Асты авылыннан көньякта коену урыны, «Урман иле» стационар-савыктыру лагеренда коену урыны.

Мөслим районы җирлекләре арасында туристлык-рекреация потенциалын бәяләү нәтиҗәләре буенча, Мәллә-Тамак авыл җирлеге рекреацион максатлар өчен территорияне аеруча уңай бәяли торган төркемгә керде, бу санитар-яклау зоналарының һәм куркыныч табигать процессларының аз булуы белән бәйле.

Массакүләм ял, экскурсияләр, туристлык чараларын оештырганда рекреация йөкләнешләрен үтәүне системалы контрольдә тоту зарур.

3.12. Тарихи-мәдәни мирас

Татарстан Республикасы территориясенең тарихи-мәдәни потенциалын бәяләү өчен тарихи үсешнең барлык чорларының шәһәр төзелеше практикасына анализ ясарга кирәк. ТР территориясендә дәүләтчелек домонгольск чорында шәһәрләр барлыкка килү белән бергә барлыкка килә. Археологик һәм тарихи тикшеренүләр мәгълүматларына таянып, әлеге территориядә шәһәр төзелешен үзләштерүнең түбәндәге этапларын аерып күрсәтергә мөмкин:

- *Догородский этабы (борынгы заманнардан алып X гасыр башына кадәр)*
- *Болгар-татар этабы (Идел Болгары, Җучи улусы, Казан ханлыгы һәм Нугай Урдасы): X в 1552 гг.*
- *Раннерус этабы. 1552-1708 еллар.*
- *Этап губерна феодал. 1708-1861 еллар (җир реформасына кадәр)*
- *Капиталистик революциягә кадәрге этап. 1861-1920 еллар.*
- *Совет һәм социалистик этабы. 1920-1990 еллар.*

Мәллә-Тамак авыл җирлеге территориясендә тарихи-мәдәни мирас объектлары ачыкланмаган.

3.13. Транспорт-коммуникация инфраструктурасы

Транспорт, башка инфраструктура тармаклары белән беррәттән, социаль һәм икътисадый максатларга ирешүдә мөһим инструмент булып, җәмгыять тормышының база шартларын тәэмин итә.

Мәллә - Тамак авыл җирлегенең транспорт структурасы Мөслим муниципаль районының транспорт структурасының бер өлеше булып тора, ул, үз чиратында, Татарстан Республикасы транспорт челтәренә интеграцияләнгән һәм автомобиль транспорты белән тәкъдим ителгән.

Гомуми автомобиль юллары

Милек формасы буенча Мәллә-Тамак авыл җирлегенең гамәлдәге автомобиль юллары региональ яисә муниципальара һәм җирле әһәмияттәге автомобиль юлларыннан гыйбарәт.

Гомуми файдаланудагы региональ яисә муниципальара әһәмиятле автомобиль юллары түбәндәгеләр була:

– “Мөслим-Саклаубаш-Юлтимер” IV категорияле автомобиль юлы 4 км озынлыкта асфальт-бетон өслекле;

– “Әлмәт-Мөслим” IV категорияле автомобиль юлы 2,91 км озынлыктагы асфальт-бетон өслекле;

Җирле әһәмияттәге автомобиль юллары түбәндәгеләр:

– «Иске Варяш - Нарат-Асты» автомобиль юлы 3,05 км озынлыктагы грунт өслекле;

- «Мәллә-Тамак - Нарат-Асты» автомобиль юлы, анын озынлыгы 3,37 км.

Мәллә - Тамак авыл җирлеге чикләрендә федераль, региональ яисә муниципальара һәм җирле әһәмияттәге автомобиль юллары исемлеге һәм анын озынлыгы 3.13.1 нче таблицада күрсәтелгән.

3.13.1 нче таблица

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районынын Мәллә - Тамак авыл җирлеге чикләрендә автомобиль юллары исемлеге

№ т/б	Юл исеме	Озынлыгы (җирлек чикләрендә), км	шул исәптән		
			асфальт-бетон	күчеш	грунтлы
Региональ яисә муниципальара әһәмияттәге автомобиль юллары					
1	Мөслим-Саклаубаш-Юлтимер	4	4	-	-
2	Әлмәт - Мөслим	2,91	2,91	-	-
	Барлыгы	6,91	6,91	-	-
Җирле әһәмияттәге автомобиль юллары (торак пунктларнын урам-юл челтәреннән тыш)					
1	Иске Варяш - Нарат-Асты	3,05	-	-	3,05
2	Мәллә-Тамак - Нарат-Асты	3,37	-	-	3,37
	Барлыгы	6,42	-	-	6,42
	БАРЛЫГЫ	13,33	6,91	-	6,42

Ясалма корылмалар

Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә ике автоюл күпере бар:

- Региональ һәм муниципальара әһәмияттәге «Мөслим-Саклау Баш-Юлтимер» автомобиль юлында автомобиль күпере. Күпер канәгатьләнерлек хәлдә;

- «Мәллә-Тамак - Нарат-Асты» җирле әһәмияттәге автомобиль юлында Ык елгасы аша автоюл күпере. Күпер канәгатьләнерлек хәлдә.

Автомобиль транспортына хезмәт күрсәтү һәм саклау объектлары

Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә автомобиль транспортына хезмәт күрсәтү һәм аны саклау объектлары юк.

Торак пунктларнын урам-юл челтәре

Торак пунктлар чикләрендә урнашкан автомобиль юллары төп урамга һәм торак төзелешендәге урамга бүленә. Төп урам торак территорияләренен иҗтимагый үзәк белән элемтәсен гамәлгә ашыра. Торак төзелештәге урам торак территорияләр эчендә төп урам белән элемтә алып бара.

Мәллә - Тамак авыл җирлегенен административ үзәге - Мәллә- Тамак авылы. Кооператив һәм Тукай урамнары торак пунктнын төп урамнары булып тора.

Торак пунктларнын урам-юл челтәре турында мәгълүмат 3.13.2 нче таблицада бирелгән.

3.13.2 нче таблица

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының Мәллә-Тамак авыл җирлеге составына керүче торак пунктларның урам-юл челтәре торышына характеристика

№ т/б	Урам исеме	Озынлыгы км	шул исәптән:		
			асфальт-бетон өслек, км	күчеш катлам, км	грунт катламы, км
1	Мәллә- Тамак авылы				
1.1	Кооператив ур.	3,2	-	0,6	2,6
1.2	Колхоз ур.	0,5	-	0,5	-
1.3	Набережная ур.	0,8	-	0,5	0,3
1.4	Молодежная ур.	1,1	-	1,1	-
1.5	«Тукай ур.»	1,8	-	1,2	0,6
Барлыгы		7,4	-	3,9	3,5
2	Нарат-Асты ав.				
2.1	Лесная ур.,	2,0	-	2,0	-
Барлыгы		2,0	-	2,0	-
Җирлек буенча барлыгы		9,4	-	5,9	3,5

Гамәлдәге транспорт каркасын анализлау хәл итүне таләп итә торган кайбер проблемаларны ачыклады. Мәллә - Тамак авыл җирлегендә яшәүчеләрнең медицина оешмалары, мәдәният һәм сәнгать объектлары, мәгариф, сәүдә һәм көнкүреш хезмәте күрсәтүнең махсуслаштырылган предприятиеләре хезмәтләреннән файдалануын исәпкә алып, шәхси һәм иҗтимагый транспорттан файдаланып, торак пунктлар чикләрендәге юлларның сыйфатын яхшырту зарур.

3.14. Инженерлык инфраструктурасы

Су белән тәэмин итү

Мәллә - Тамак авыл җирлеген су белән тәэмин итүнең төп чыганагы - җир асты сулары. Халык артезиан скважиналарыннан су куллана.

Мәллә - Тамак авыл җирлеген су белән тәэмин итү системасы корылмалары турындагы гомуми мәгълүматлар 3.14.1 нче таблицада бирелгән.

3.14.1 нче таблица

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының Мәллә-Тамак авыл җирлеген су белән тәэмин итү системасы корылмаларына характеристика

№ т/б	Җирлек составына керүче торак пунктларның исемнәре	Су белән тәэмин итү чыганагы, берәмлек	Башня саны, берәмлек	$М^3$ су алу куәте тәүлеккә тигез.	Санитария саклау зонасының беренче поясы үлчәме, м	Озынлыгы суүткәргеч челтәрләр, км
	Мәллә - Тамак АҖ	3	2	595	-	7,6
1	Мәллә - Тамак ав.	2	1	400	50x50	6,9
2	Нарат-Асты ав.	1	1	195	50x50	0,7

Бүгенге көндә Мәллә - Тамак авыл җирлегендә авыл җирлегенә хезмәт

күрсәтү өчен 3 су җыю башнясы бар. Шулай ук җирлек территориясендә су башнясы һәм скважина бар.

Су коймасы торак пунктлар тирәсендә скважиналар белән тормышка ашырыла. Чистарту корылмалары, суны исәпкә алу узелы юк, кулланучыларга башлангыч (табигый) су бирелә. Су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зонасының беренче поясы су җыю скважиналарыннан 50 м радиуста кабул ителде.

Суның химик составы буенча СанПин 2.1.3684-21 таләпләренә туры килүе турында мәгълүмат «шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен карап торуга, су объектларына, эчә торган су һәм эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракларга, торак урыннарга санитар-эпидемиологик таләпләр» Мәллә-Тамак һәм Нарат - Асты авылларында " профилактик чаралар юк.

Су белән тәэмин итү системасы, хуҗалык-эчә торган һәм янгынга каршы ихтыяҗларны канәгатьләндерүне исәпкә алып, түбән басым кабул итте. Су үткәрү челтәрләре 63мм һәм 110мм диаметрлы полиэтилен торбалардан салынган, су җыю колонкалары һәм янгын сүндерү гидрантлары белән җиһазландырылган. Су башнялары торак пунктларны су белән тәэмин итүне җайга сала, челтәрдә кирәкле басым ясый, шулай ук 10 минутлык янгынга каршы су запасын саклый.

Канализация

Хәзерге вакытта Мәллә - Тамак авыл җирлегендә канализация челтәрләре юк.

Территорияне санитар чистарту

Әлеге бүлектә каты һәм сыек көнкүреш калдыкларын оештыру, җыю, бетерү, зарарсызландыру, шулай ук авыл территорияләрен җыештыру мәсьәләләре карала.

Атмосфера һавасын, су ресурсларын саклау, зарарлы йогынты чыганакларын ачыклау, юкка чыгару, файдаланылмый торган сәнәгать калдыкларын зарарсызландыру мәсьәләләре «Әйләнә-тирә мохитне саклау» бүлегендә карала.

Мәллә- Тамак авыл җирлеге территориясендә КККны җыю өчен контейнерлар юк. Авыл җирлегенең торак пунктлары халкы чүп-чарны шәхси йорт җыентыкларыннан чүп-чар ташу транспортының кабул итү бункерына (ККК «капчыклы» җыю системасы) күчерә.

ККК алып чыгу шартнамәсе җирлектә «Гринт» ҖЧҖ белән төзелгән. Җирлек территориясендә чүплекләр юк.

Авыл җирлегендә территориясендә биотермик чокыр бар.

Җылылык белән тәэмин итү

Мәллә-Тамак авыл җирлегендә үзәкләштерелгән җылылык юк.

Газ белән тәэмин итү

Хәзерге вакытта Мәллә - Тамак авыл җирлеген газ белән тәэмин итү югары басымлы магистраль газүткәргечтән, бүлүче газүткәргечләр һәм газ бүлү станциясе (ГРС) аша гамәлгә ашырыла.

3.14.2 нче таблица

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Мәллә - Тамак авыл җирлегенә хезмәт күрсәтүче газ бүлү станциясенең характеристикасы

№ т/б	ГРС, АГРС атамасы	Басым, Р керү урынында, МПа		Басым, Р чыкканда, МПа		Йөкләнеш (бирелгән газ күләме), мең м3/сәгать	
		проект	факт	проект	факт	проект	факт
1	"БК-ГРС-2-70" АГРС. Мөслим	-	-	-	-	-	-

Мәллә - Тамак авыл җирлегенең торак пунктларына табигый газ «БК-ГРС-2-70» ГРСтан бирелә. «Мөслим» югары басымлы бистәара газүткәргечләр буенча газ бүлү пунктларына кадәр (ГРП, ШРП). Аннан соң басым түбән булган челтәрләр буенча турыдан-туры кулланучыга.

3.14.3 нче таблица

Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә урнашкан газ редуциясенең гамәлдәге пунктларына характеристикалар

№ т/б	Объект исеме	Җитештерү, мең куб. м/сәг	Чыгу юлында газның басымы/басымы (МПа)	Объектны фактта файдалану, %	Санитар-яклау зонасы күләме, м	Сак зонасы күләме, м
1	ГРП, Мәллә - Тамак	-	0,3/0,3	100	-	10
2	ГРП, Нарат-Асты	-	0,3/0,3	100	-	10

Электр белән тәэмин итү

Мәллә-Тамак авыл җирлеген электр белән тәэмин итү 3.14.4 нче таблицада күрсәтелгән югары вольтлы подстанцияләрдән гамәлгә ашырыла.

3.14.4 нче таблица

Электр подстанцияләре турында мәгълүмат

№ т/б	Электр челтәрләрен подстанцияләү урыны	Электр челтәрләрен подстанцияләүнең диспетчерлык номеры	Электр челтәрләрен, кВ подстанцияләрен киеренкеләндерү	Трансформаторларның номиналь егәрлеге, МВА	Электр челтәрләрен, кВтны подстанцияләү үзәкләренең куәте резервлары
1	35 кВ «Мөслим» ПС	-	35/10	-	-

Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә 11 трансформатор подстанция, 3.14.5 нче таблица урнашкан.

3.14.5 нче таблица

Мәллә-Тамак авыл җирлеге территориясендә урнашкан трансформатор подстанцияләр характеристикалары

№ т/б	Диспетчерлык комплектлы трансформатор подстанциясе номеры	Көчәнеш, кВ	Комплект трансформатор подстанциясенең куәте, мВА
1	Мәллә- Тамак авылы		
1.1	КТП-62702	10/0,4 кВ	0,63
1.2	КТП-62701	10/0,4 кВ	0,16
1.3	КТП-62703	10/0,4 кВ	0,25
1.4	МТП-62705	10/0,4 кВ	0,16
1.5	КТП-62704	10/0,4 кВ	0,25
1.6	КТП-62706	10/0,4 кВ	0,4
1.7	КТП-62709	10/0,4 кВ	0,63
2	Нарат-Асты ав.		
2.1	КТП-63102	10/0,4 кВ	0,4
2.2	КТП-63101	10/0,4 кВ	0,4
2.3	КТП-63104	10/0,4 кВ	0,63
2.4	КТП-63105	10/0,4 кВ	0,16

Торак пунктларның комплектлы һәм баганалы трансформатор подстанцияләрен электр белән тәэмин итү ВЛ 10 кВ ПС 97 фидер 97-06 һава линияләре белән башкарылган.

Тимер-бетон һәм ж/б өстәмәләр белән агач баганалар тибы. Физик халәт канәгатьләнерлек. Терәкләрне алыштыру кирәк түгел. Электр энергиясен тапшыруның барлык линияләре дә резервлана.

Электр челтәрләрен схемалы хәл итүнең гамәлдәге тибы - боҗра һәм радиаль. Әлеге схемалар торак пунктларны һәм сәнәгать производстволарын электр белән тәэмин итү категориясен кирәкле дәрәҗәдә тәэмин итә һәм көчле үзгәрешләр таләп итми.

Россия Энергетика министрлыгының 23.06.15 номерлы 380 номерлы боерыгы нигезендә, анда актив һәм реактив куәт нисбәте күрсәткечләрен исәпләү тәртибе расланган, әлеге әһәмияткә ирешү чараларын кулланучының косинусына

карарга кирәк. Актив һәм реактив куәт арасындагы нисбәт үзгәргән очракта, 0,94 чикләрендә косинусны саклау чараларын карарга.

Подандияләрдә югары вольтлы җиһазларны саклау өчен төрле яклау һәм автоматика төрләре билгеләнгән: көч трансформаторларында - газ яклавы, дифференциаль токлы яклау, максималь токлы яклау, артык кыздырудан һәм арттырып җибәрүдән яклау, май дәрәҗәсен төшерүдән яклау, киеренкелекне бетүдән яклау.

Аз токлы челтәрләр

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең башкарма комитеты тарафыннан авыл җирлегендә булган автоматик телефон станцияләре турында мәгълүмат бирелмәгән.

Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә кәрәзле элемтәнең бер база станциясе урнашкан.

3.15. Анализ территориясен инженер ягыннан әзерләү һәм табигать шартларын бәяләү

Геоморфологик яктан Мөслим муниципаль районының Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясе Татарстан Республикасының көнчыгыш өлешендә урнашкан. Ык елгасы буена урнашкан (Кама кушылдыгы).

Мөслим муниципаль районының Мәллә-Тамак авыл җирлеге территориясе эрозия-денудация процесслары нәтиҗәсендә формалашкан типик тигезлек булып тора. Авыл җирлеге территориясенең төп өлеше Ык елгасының сулъяк сөзәклегендә урнашкан. Авыл җирлегенең рельефы өчен кече елгалар үзәнлекләре булган су басу һәм читтән торып бетми торган киң тугайлар хас.

Рельефның авыл җирлеге территориясенә хас иң зур күрсәткече төньяк-көнчыгыш өлешенә туры килә һәм ул 179,3 м тәшкил итә. Минималь биеклек Мәллә елгасының суын кисү өчен хас һәм 71,7 м га тигез.

Һаваның уртача еллык температурасы 3,8 0С тәшкил итә (1.7.1 нче таблица). Елның иң салкын ае - һава температурасы -12,2 С булган гыйнвар, иң җылысы - 19,7С температуралы июль. Иң эссе айның уртача айлык максималь температурасы (июль) 25,6 0С ка тигез.°+° Салкын чорның температурасы (җылылык чорының уртача температурасы - 16,3 0С ка тигез.

Явым-төшемнең уртача еллык күләме 460,1 мм тәшкил итә. Елның җылы чорында (IV-X) явым-төшемнең еллык суммасының 70 %ка якыны (340 мм га кадәр) туры килә. Явым-төшемнең иң күп өлеше җәй ахырына һәм көз башына туры килә (август-сентябрь айларында 100-105 мм туры килә).

Эрозия эшчәнлеге, суффозия, карст

Территориядә рельефның эрозия һәм карст формалары хас. Карст бүрәнкәләре башлыча карала торган территориянең көнбатыш өлешенә туры китерелгән. Рельефның эрозион формалары балклар һәм чокырлар белән тәкъдим ителгән.

Сейсмик куркыныч

Карала торган территория Көнчыгыш Европа платформасының Идел-Урал антеклизасының үзәк өлеше чикләрендә урнашкан һәм Көньяк-Татар җыешмасының үзәк өлешенә туры килә.

Т=1000 ел баллылеген кабатлау чоры белән Татарстан Республикасы территориясен сейсмик районлаштыру схемасы нигезендә (50 ел дәвамында раса интенсивлыгын арттыруның 5 %ы, В категориясе) «Татнефть» ААҖ КДТГУның «Сейсмология» НПҮдә төзелгән территория 5 баллы сейсмик зонага карый. Шуңа бәйле рәвештә, биредә төзелеш материалларның һәм эшләрнең сыйфатына карата зур таләпләрне исәпкә алмыйча алып барылырга мөмкин.

Су басу (су басу) мөмкин зоналары

Мәллә - Тамак авыл җирлегенең торак пунктлары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2013 елның 29 августындагы 1625-р номерлы күрсәтмәсе белән (16.02.2019 № 301-р) расланган «Су басу (су басу) мөмкин булган зоналарга эләгүче Татарстан Республикасы торак пунктлары исемлегенә» кертелмәгән.

Мелиорацияләнә торган җирләр

Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә фәнни оешмаларның тәҗрибә-җитештерү бүлекчәләренең һәм югары белем бирү мәгариф оешмаларының укыту-тәҗрибә бүлекчәләренең авыл хуҗалыгы җирләре урнашкан, «Татарстан Республикасы территориясендә аеруча кыйммәтле продуктив авыл хуҗалыгы җирләренең исемлеге, федераль законнарда билгеләнгән очраклардан тыш, башка максатлар өчен файдалану рөхсәт ителми» нигезендә Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2016 елның 23 декабрендәге 3056-р күрсәтмәсе белән расланган «Федераль законнарда билгеләнгән очраклардан тыш, рөхсәт ителми.

Табигать процессларының куркыныч категориясе

Яңа төзелеш өчен территорияне үзләштерүнең максатка ярашлылыгы Татарстан Республикасы муниципаль районы җирлегендә булган табигый процессларның куркынычлык категориясен билгеләү юлы белән алдан бәяләнә, СП 115.13330.2016 «СНиП 22-01-95 куркыныч табигый йогынтыларның геофизикасы»таблицасы буенча.

Эрозиягә дучар булган территория Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясенең 3%ка якынын тәшкил итә, җир тетрәү процесслары «уртача куркыныч» категориясенә керә. Киләсе этапта табигать процессларының

гомумиләштерелгән куркыныч категориясен рейтингы ысулы белән ачыклау үткәрелә. Моның өчен һәр куркыныч категориясенә 3.15.1 нче таблица нигезендә тиешле ранг бирелә.

3.15.1 нче таблица

Табигать процессларының куркыныч категорияләрен бүлгәләү

Табигать процессының куркыныч категориясе	Гадәттән тыш куркыныч (фаҗигале)	Бик куркыныч	Куркыныч	Үлем куркынычы
Ранг	4	3	2	1

Тузган территория мәйданына һәм интенсивлыкка (җир тетрәүләр өчен) бәйле рәвештә авыл җирлеге территориясенә табигать процессларының йогынтысының куркынычы дәрәҗәсе 3.15.2 нче таблицада китерелгән.

3.15.2 нче таблица

Табигать процессларының куркынычын бәяләү

	Куркыныч табигый процесслар			
	Сейсмик	Су басу	Су басу (ташу нәтиҗәсендә)	Эрозион процесслар
Ранг	1	0	1	1

Капиталь төзелеш объектларын төзегәндә территориянең геологик шартларын бәяләү һәм уңайсыз кишәрлекләрне ачыклау максатында инженер-геологик тикшеренүләр үткәрү мәҗбүри.

4. МӘЛЛӘ - ТАМАК АВЫЛ ҖИРЛЕГЕН 2046 ЕЛГА КАДӘР ҮСТЕРҮ ЮНӘЛЕШЛӘРЕ. ТЕРРИТОРИАЛЬ ПЛАНЛАШТЫРУ БУЕНЧА ЧАРАЛАРНЫ НИГЕЗЛӘҮ

4.1. Халык саны фаразлары

Демографик сәясәтне, шул исәптән халык саны фаразын, республика муниципаль районнарына һәм республика әһәмиятендәге шәһәрләргә карата Татарстан Республикасы Икътисад министрлыгы билгели.

Мөслим муниципаль районының авыл җирлекләрендә халык санын фаразлау, Татарстан Республикасы Икътисад министрлыгы тарафыннан бирелгән район халкының гомуми санын фаразлауны исәпкә алып үтәлде.

Мәллә- Тамак авыл җирлегенең халык саны фаразы генераль план кысаларында үтәлде. Мәллә - Тамак авыл җирлеге составындагы һәр торак пунктның халык саны фаразы 2017 елдан 2019 елга кадәр барлык халык, төп яшь төркемнәре, балалар һәм яшүсмерләр саны динамикасы, шулай ук Мәллә - Тамак авыл җирлеге башкарма комитеты тарафыннан бирелгән ел эчендә туган, үлгән һәм киткән кешеләр саны нигезендә экстраполяция ысулы белән башкарылган.

Әлеге демографик фараз буенча Мәллә-Тамак авыл җирлегендә яшәүчеләр саны беренче чиратта-500 кеше, исәп – хисап срогына 480 кеше тәшкил итәчәк.

4.1.1 нче таблица

Мәллә-Тамак халык саны прогнозы
авыл җирлеге башлыгы, кеше

№ т/б	Исеме	2032 ел		2042 ел	
		Даими халык	Икенче торак төзүче халык	Даими халык	Икенче торак төзүче халык
1	Мәллә- Тамак авылы	420	-	400	-
2	Нарат-Асты ав.	80	-	70	-
Җирлек буенча барлыгы		500	-	470	-

4.1.2 нче таблица

Мәллә - Тамак балалар һәм яшүсмерләр фаразланган
авыл җирлегендә, кеше

№ т/б	Исеме	2032 ел			2042 ел		
		0-7 л.	7-18 л.	5-18 л.	0-7 л.	7-18 л.	5-18 л.
1	Мәллә- Тамак авылы	35	50	60	30	45	55
2	Нарат-Асты ав.	1	6	2	1	1	1
Җирлек буенча барлыгы		36	56	62	31	46	56

4.2. Икътисадый үсеш

Тирсә авыл җирлегенең үсеш юнәлешләрен билгеләгәндә түбәндәгеләр исәпкә алынды:

1. 2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясе;

2. 2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясен гамәлгә ашыру буенча чаралар планы.

3. 2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәрге план чорына Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының социаль-икътисади үсеш стратегиясе.

4. башка региональ һәм федераль тармак программалары.

2015 елның 17 июнендәге 40-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы белән «2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясе» расланды.

Әлеге Стратегия кысаларында Мөслим муниципаль районы һәм аерым алганда, Тирсә авыл җирлеге түбәндәге проектларны гамәлгә ашыру территориясе булып тора:

Стратегия/проектлар гамәлләренең төп юнәлешләре	**Төп чараларның исемнәре**
Калдыклар белән эш итү системасы	Калдыклар белән идарә итүнең муниципальара принцибы нигезендә Кама икътисадый зонасында калдыклар белән идарә итүнең пилот проектын гамәлгә ашыру, калдыклар агымын үзәкләштерүгә нигезләнгән һәм модернизацияләнгән калдыклар җыю объектларын, чүп-чар төяү станцияләрен, эшкәртү (сортлау), утильләштерү, зарарсызлау һәм калдыкларны урнаштыру объектларын үз эченә алган Бердәм муниципальара коммуналь инфраструктура булдыру калдыкларны эксплуатацион ресурс беткән саен урнаштыруның гамәлдәге муниципаль объектларын эксплуатацияләү

4.3. Сәнәгать җитештерүе күрсәткечләре

Мәллә - Тамак авыл җирлегенең сәнәгать җитештерүен үстерү буенча чаралары Генераль планы тарафыннан каралмаган.

4.4. Агросәнәгать комплексы чаралары

Мәллә - Тамак авыл җирлегенең агросәнәгать комплексын үстерү буенча чаралары Генераль планы тарафыннан каралмаган.

4.5. Урман комплексын үстерү

2022-2032 еллар чорына Мөслим муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы чаралары белән Мәллә-Тамак авыл җирлеге чикләрендә урнашкан 0,06 га мәйданлы урман фонды (урман-дала зоналарында урнашкан урманнар) җирләрен «Урман иле» савыктыру лагерена чыгу» җирле әһәмияттәге автомобиль юлы участогы төзелешенә алу каралган.

4.5.1 нче таблица

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең урман комплексын үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Торак пункт	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру вакытлары		Чара буенча чыганак
					Гамәлдәге	Өстәмә / Яңа	Беренче чират (2022-2031 еллар)	хисап срогы (2032-2042 еллар.)	
ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР									
1	Мәллә-Тамак АҖ	Мөслим кишәрлеге урманчылыгының “Минзәлә урманчылыгы” ДКУ	“Урман иле” сәламәтләндерү лагерена чыгу” автомобиль юлы төзү өчен урман фонды җирләрен тартып алу	га	-	0,04	+	-	Мөслим МР СТП, Мәллә-Тамак АҖ Генераль планы

4.6. Торак инфраструктурасын үстерү

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең генераль планында торак инфраструктурасын үстерү каралмаган.

4.7. Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектларын үстерү

Мәллә-Тамак авыл җирлеге генераль планының төп максатларының берсе, фаразланган характеристикаларны һәм социаль нормаларны исәпкә алып, хезмәт күрсәтү учреждениеләренә халыкның ихтыяҗларын канәгатьләндерү, шулай ук барлык халыкка хезмәт күрсәтү объектларыннан файдалану мөмкинлегенең тигез шартларын тәэмин итү.

Мелля-Тамак авыл җирлегендә хезмәт күрсәтү объектларын урнаштыру чаралары Мөслим муниципаль районының территориаль планлаштыру схемасы чаралары буенча билгеләнде.

Хезмәт күрсәтү объектларының кирәкле куәтләрен исәпләү гамәлдәге нормативлар нигезендә 3.5.1 нче таблицада бирелгән.

Мәгариф учреждениеләре

Мәллә Тамак авыл җирлегенең һәм Мөслим муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасының генераль планы, мәгариф учреждениеләре буенча чаралар беренче чиратта 100 урынлык мәктәп төзү күздә тотыла.

Мәктәптән тыш учреждениеләр

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең һәм Мөслим муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасының генераль планы нигезендә, мәктәптән тыш учреждениеләр буенча 10 урынлык егәрлек чаралар оештыру күздә тотыла.

Амбулатор-поликлиника учреждениеләре

Гамәлдәге сәламәтлек саклау учреждениеләре халыкны амбулатория-поликлиника учреждениеләренә фаразланган ихтыяҗларын тулысынча канәгатьләндерә.

Биналарның җил хәленә, Мөслим муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасына һәм Генераль планга бәйле рәвештә Нарат-Асты фельдшер-акушерлык пунктына беренче чиратта капиталь ремонт ясау каралган.

Мәдәни - ял итү учреждениеләре

Гамәлдәге мәдәни-ял итү учреждениеләре халыкның фаразланган ихтыяҗларын тулысынча канәгатьләндерә.

Мөслим муниципаль районындагы биналарның искергән торышына, территориаль планлаштыру схемасына һәм Генераль планга түбәндәгеләр каралган:

- беренче чиратта 50 урын егәрлеге булган Нарат-Асты авылында клубны җимерү һәм яңа төзү;

Спорт учреждениеләре

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең спорт залларында халыкның норматив ихтыяҗы буенча беренче чиратта спорт учреждениесен төзү планлаштырыла

Яссы спорт корылмалары

Мәллә-Тамак авыл җирлегендә халыкның норматив ихтыяҗы буенча яссы спорт корылмаларында беренче чиратта спорт учреждениесе төзүне планлаштырырга кирәк.

Сәүдә предприятиеләре

Беренче чиратта генераль планны гамәлгә ашыру срогы сәүдә предприятиеләренең суммар сәүдә мәйданында 194 кв.м таләп ителәчәк. Мөслим муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы һәм генераль план белән түбәндәге сәүдә предприятиеләре төзү каралган:

- Мәллә-Тамак авылында - 50 кв.м сәүдә мәйданы кибетләре, беренче чиратта, исәп-хисап чорына 44 кв.м сәүдә мәйданы;
- Нарат-Асты авылында - 94 кв.м сәүдә мәйданы кибете.

Полиция

Беренче чиратта, генераль планны тормышка ашыру срогы полициянең бер участок пунктын яңа төзү планлаштырылган.

4.7.1 нче таблица

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең социаль-мәдәни һәм коммуналь-көнкүреш хезмәт күрсәтү объектларының кирәкле куәтен исәпләү

Исеме	Үлчәү берәмлеге	күләм (норма)	Хәзерге торышы.	Авыл җирлеге өчен булган ихтыяҗ		Гамәлдәге сакланучы	Кирәкле яңа төзелеш			Яңа төзелеш/2042 елга объектлар куәтен арттыру.	2042 елга (хезмәт күрсәтү объектларын төзү буенча чараларны гамәлгә ашыруны исәпкә алып), %
				Беренче чират (2032 ел)	Хисап. вакыт (2042 г.)		Беренче чират (2032 елга кадәр)	Хисап. вакыт(2032г.-2042 г.)	Барлыгы 2042 елга.		
Мәктәпкәчә белем бирү учреждениеләре	урын	0-7 яшьлек 100 балага 45 урын	18	16	14	18	0	0	0	0	129,03
Гомуми белем бирү оешмалары	урын	100 балага 45 урын 7-18 яшь	18	23	27	18	5	4	9	9	100
Балаларга өстәмә белем бирүне оештыру	урын	5-18 яшьлек 100 балага 10 урын	0	28	25	0	28	0	28	28	111,11
Хастаханәләр	койка	1000 кешегә 13,47 ятак	0	225	212	0	0	0	0	0	0
Дәвалау-профилактика медицина оешмалары	сменага бару	алмашка 1000 кешегә 18,15 йөреш.	12	9	9	12	0	0	0	0	140,67
Ашыгыч медицина ярдәме станцияләре	автомобиль	1 автомобиль 10000 кешегә.	0	1	1	0	0	0	0	0	0
Даруханәләр	Объект	1 объект 6,2 мең кешегә.	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Исеме	Үлчәү берәмлеге	күләм (норма)	Хәзерге торышы.	Авыл җирлеге өчен булган ихтыяҗ		Гамәлдәге сакланачы	Кирәкле яңа төзелеш			Яңа төзелеш/2042 елга объектлар куәтен арттыру.	2042 елга (хезмәт күрсәтү объектларын төзү буенча чараларны гамәлгә ашыруны исәпкә алып), %
				Беренче чират (2032 ел)	Хисап. вакыт (2042 г.)		Беренче чират (2032 елга кадәр)	Хисап. вакыт(2032г.-2042 г.)	Барлыгы 2042 елга.		
Спорт заллары	Объект	1 объект 1000 кешегә.	0	1	1	0	1	0	1	1	100
Яссы корылмалар	Объект	1 объект 1000 кешегә.	0	1	1	0	1	0	1	1	100
Бассейннар:	Объект	1 объект муниципаль районга	0	0	0	0	0	0	0	0	01
Клублар, мәдәният йортлары	урын	1000 кешегә 70 урын.	233	35	33	233	0	0	0	0	708,202
Китапханәләр	мең данә	1000 кешегә 8,0 мең данә.	9250	4000	3760	9250	0	0	0	0	246,012
Кибетләр	кв.м сәүдә.мәйдан	1000 кешегә 300 кв.м.	54	150	141	54	96	0	96	96	100
Җәмәгать туклануы предприятиеләре	урын	1000 кешегә 40 урын.	0	20	19	0	20	0	20	20	100
Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре	эш. урыны	1000 кешегә 4 эш ур	0	2	2	0	2	0	2	2	100
Элемтә бүлекләре	Объект	1 объект 0,5-6,0 мең кешегә.	1	0	0	1	0	0	0	0	100
Банк бүлекләре, филиалы	Объект	1000 кешегә 0,5 объект.	0	0	0	0	0	0	0	0	01
Полиция	Объект	1 объект авыл җирлегенә	0	1	1	0	1	0	1	1	100
Җәмәгать бәдрәфләре	прибор	1 прибор 1000 кешегә.	0	1	0	0	1	0	1	1	100

Хастаханәләр, СМП (АЯ), бассейннар район хезмәт күрсәтү дәрәҗәсенә ия булганга, аларны муниципаль район үзәгендә урнаштыру күздә тотыла. Тәэмин ителеш тулаем район халкыннан исәпләнә;
тәэмин ителешнең 2 күрсәткече 100%тан артык проектлана торган объектларның типлаштырылган проектларын куллануга бәйле.

4.7.2 нче таблица

Мәллә-Тамак авыл җирлегендә хезмәт күрсәтү өлкәсен үстерү буенча чаралар исемлеге

№ т/б	Торак пункт	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру вакытлары		Чара чыганагы
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2022-2032 еллар)	Исәп-хисап вакыты (2032-2042 еллар.)	
ҖИРЛЕ (РАЙОН) ӘҺӘМИЯТЕНДӘГЕ ЧАРАЛАР									
Сәламәтлек саклау учреждениеләре									
1	Нарат-Асты ав.	Нарат-Асты ФАПы	Капиталь ремонт	сменага бару	12	-	+	-	Мөслим муниципаль районының ТПС, Мәллә-Тамак авыл җирлегенең Генераль планы
ГОМУМИ БЕЛЕМ БИРҮ ОЕШМАЛАРЫ									
1	Мәллә-Тамак ав.	Гомуми белем бирү мәктәбе	Яңа төзелеш	урын	-	100	+	-	Мөслим муниципаль районының ТПС, Мәллә-Тамак авыл җирлегенең Генераль планы

<table>
<tr><th rowspan="2">№ т/б</th><th rowspan="2">Торак пункт</th><th rowspan="2">Объект исеме</th><th rowspan="2">Чараның төре</th><th rowspan="2">Үлчәү берәмлеге</th><th colspan="2">Куәте</th><th colspan="2">Гамәлгә ашыру вакытлары</th><th rowspan="2">Чара чыганагы</th></tr>
<tr><th>Гамәлдәге</th><th>Өстәмә</th><th>Беренче чират (2022-2032 еллар)</th><th>Исәп-хисап вакыты (2032-2042 еллар.)</th></tr>
<tr><td>2</td><td>Мәллә-Тамак ав.</td><td>Балаларга өстәмә белем бирү</td><td>Оешма</td><td>урын</td><td>-</td><td>10</td><td>+</td><td>-</td><td>Мәллә-Тамак авыл җирлегенең генераль планы</td></tr>
<tr><td colspan="10">Мәдәният учреждениеләре</td></tr>
<tr><td rowspan="2">1</td><td rowspan="2">Нарат-Асты ав.</td><td>Нарат-Аста АК</td><td>сүтү</td><td>урын</td><td>70</td><td>-</td><td rowspan="2">+</td><td rowspan="2">-</td><td rowspan="2">Мөслим муниципаль районының ТПС, Мәллә-Тамак авыл җирлегенең Генераль планы</td></tr>
<tr><td>авыл клубы</td><td>яңа төзелеш</td><td>урын</td><td>70</td><td>50</td></tr>
<tr><td colspan="10">ҖИРЛЕ ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР (ҖИРЛЕК)</td></tr>
<tr><td colspan="10">Спорт заллары</td></tr>
<tr><td>1</td><td>Мәллә-Тамак ав.</td><td>спорт залы</td><td>яңа төзелеш</td><td>данә</td><td>-</td><td>1</td><td>+</td><td>-</td><td></td></tr>
<tr><td colspan="10">Яссы корылмалар</td></tr>
</table>

№ т/б	Торак пункт	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру вакытлары		Чара чыганагы
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2022-2032 еллар)	Исәп-хисап вакыты (2032-2042 еллар.)	
1	Мәлләә-Тамак ав.	яссы корылма	яңа төзелеш	данә	-	1	+	-	Мөслим муниципаль районының ТПС, Мәллә-Тамак авыл җирлегенең Генераль планы
Сәүдә предприятиеләре									
1	Мәллә-Тамак авылы	сәүдә предприятиеләре	яңа төзелеш	сәүдә мәйданының кв.м	-	97	+	-	Мөслим муниципаль районының ТПС, Мәллә-Тамак авыл җирлегенең Генераль планы
2	Нарат-Асты ав.	сәүдә предприятиеләре	яңа төзелеш	сәүдә мәйданының кв.м	-	97	+	-	Мөслим муниципаль районының ТПС, Мәллә-Тамак авыл җирлегенең Генераль планы

№ т/б	Торак пункт	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру вакытлары		Чара чыганагы
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2022-2032 еллар)	Исәп-хисап вакыты (2032-2042 еллар.)	
1	Мәллә-Тамак ав.	Полиция	яңа төзелеш	данә	-	1	+	-	Мәллә-Тамак авыл җирлегенең генераль планы

Хастаханәләр, СМП (АЯ), бассейннар район хезмәт күрсәтү дәрәҗәсенә ия булганга, аларны муниципаль район үзәгендә урнаштыру күздә тотыла. Тәэмин ителеш тулаем район халкыннан исәпләнә;

2 нче таблица мәгълүматлары буенча, 4.7.2. Мәллә - Тамак авыл җирлегендә хезмәт күрсәтү өлкәсен үстерү чаралары исемлеге.

4.8. Зират территорияләрен үстерү

Мәллә-Тамак авыл җирлегендә яшәүчеләрнең 2032елга традицион рәвештә күчереп күмү зиратларында кирәкле ихтыяҗы кулдагы халык өчен 0,7 га, 2042 елга - 0,6 га тәшкил итәчәк.

Гамәлдәге зиратларның ирекле территорияләре (6,3га) халыкның традицион каберлекләргә ихтыяҗын тулысынча канәгатьләндерәчәк.

4.9. Туристлык-рекреация территорияләрен үстерү

Мөслим районының территориаль планлаштыру схемасы буенча Мәллә-Тамак авыл җирлеге торак пунктларының бер өлеше җирле әһәмияттәге Мөслим туристлык-рекреация зонасына керә. Аерым алганда, туризм өчен кызыклы объектлар булып Мәллә-Тамак авылы паркы, "Урман иле" стационар-сәламәтләндерү лагере, коену урыннары, мәдәни-массакүләм чаралар үткәрү урыны, "Нарат-Асты боры" төбәк әһәмиятендәге Дәүләт табигый тыюлыгы, "Ык елгасы" төбәк әһәмиятендәге табигать һәйкәле, "Мәллә-Тамак тугае" ("Ачы - Кислое") ООПТ Резервланучы участогы тора.

Мөслим туристлык-рекреация зонасы – җирле әһәмияттәге полифункцион зона, ул Мөслим авылы базасында формалашу өчен алшартларга, якын-тирә рекреацион территорияләргә һәм туристлык-рекреацион үзләштерү өчен объектларга һәм туристлык-рекреацион үзләштерү өчен объектларга алшартларга ия, анда мәдәни-танып белү, экскурсия, этнография, вакыйгалар, спорт-савыктыру зонасына ия, спорт, спорт һәм күңел ачу, мажаралар (ау, балык тоту, ат спорты), экологик, су, балалар, ял итү туризмы, шулай ук кыска вакытлы ял. Әлеге зонаның сәяси функциясе һәм туристлык-рекреация эшчәнлегенең югарыда санап үтелгән перспективалары музей учреждениеләре, мәдәни мирас объектлары (ачыкланган һәм дәүләт саклавында булган), тарихи дини объектлар, спорт-савыктыру объектлары һәм башка спорт объектлары, рекреация объектлары һәм балалар ялы объектлары, халыкның күпләп ял итү зоналары (чишмәләр, ял итү зоналары, су коену урыннары һ.б.) булуга, Ик елгасының рекреацион җәлеп итүчәнлегенә, халыкның сәнгать һөнәрләре, кәсепләре, гореф-гадәтләре һәм көнкүреше, Мөслим авылында хезмәт күрсәтә торган объектлар челтәренә (кунакханә, кафе, автостанция һ.б.) һәм башкаларга бәйле.

Мөслим муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы һәм генераль план белән “Урман иле” стационар-сәламәтләндерү лагерен реконструкцияләү, аның куәтен 40 урынга арттыру, “Урман иле” балалар бакчасы каршындагы пляжны төзекләндерү тәкъдим ителә.

Булган мәдәни -андшафт ресурслары тарихи-мәдәни, этнографик, су спорт маршрутларын үстерү өчен уникаль мөмкинлек бирә, аларны күңел ачу компоненты (автомобиль, атлар, сәяхәт маршрутлары) белән берләштерү мөмкинлеге бар.

Мөслим муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасында түбәндәге маршрутларны оештыру тәкъдим ителә:

- "Мөслим районы тарихы һәм халыклары» дигән җирле әһәмияттәге тарихи-этнографик маршрутны Мөслим авылы һәм авыл мәктәпләре, мәдәни

мирас объектлары, дини объектлар, этнографик авыллар, халык сәнгать кәсепләренең көнкүреш урыннары комплексы базасында оештырырга тәкъдим ителә;

- Җирле әһәмияттәге «Су Одиссея» су-спорт-мажаралы маршруты. Маршрут Нарат-Асты авылы («Урман иле» стационар-сәламәтләндерү лагере) һәм Мәллә-Тамак авыл җирлегендә Ык елгасы буенда ял итү зонасы булачак.

Моннан тыш, Нарат-Асты авылыннан көньяк-көнбатыштарак коену урынын төзекләндерү буенча чаралар үткәрү тәкъдим ителә.

Яшел үсентеләр системасын оештыру буенча кешеләр ялы өчен уңайлы шартлар булдыру, авыл торак пунктының йөзен яхшырту өчен кирәкле чаралар комплексы ике төп этапны күздә тота: гомуми кулланылыштагы яшелләндерүне оештыру һәм чикләнгән кулланыштагы яшелләндерүне оештыру.

Гомуми файдаланудагы яшел үсентеләрне оештыру буенча чаралар-административ һәм иҗтимагый биналар янында скверлар булдыру, көндәлек хезмәт күрсәтү үзәкләре, төп урамда бульвар булдыру, урамнарны яшелләндерү, чәчәк түтәлләре ясау һәм газоннар җәю.

Чикләнгән файдаланудагы яшел үсентеләрне оештыру чаралары-күп фатирлы йортларның ишегалларын, мәгариф һәм тәрбия объектлары территорияләрен һәм башка социаль һәм мәдәни-көнкүреш объектларын яшелләндерү (алгы бакчаларны урнаштыру, җиләк-җимеш һәм декоратив агачлар, куаклар утырту, чәчәк түтәлләре урнаштыру).

4.9.1 нче таблица

Мәллә - Тамак авыл җирлегендә туристлык-рекреация территорияләрен үстерү чаралары исемлеге

№ т/б	Җирлек составына керә торган торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру вакытлары		Чара чыганагы (документ исеме)
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2031 елга кадәр)	Исәп-хисап вакыты (2032-2046 еллар.)	
ҖИРЛЕ (РАЙОН) ӘҺӘМИЯТЕНДӘГЕ ЧАРАЛАР									
1	Мәллә-Тамак АҖ, Нарат-Асты авылыннан төньяктарак	“Урман иле” стационар-сәламәтләндерү лагере	Җитештерү куәтен арттырган реконструкция	урын	80	40	+	-	Мөслим районы ТПС, Мәллә-Тамак АҖ Генераль планы
2	Мәллә-Тамак АҖ, Нарат-Асты авылыннан төньяктарак	“Урман иле” ДОЛ коену урыны	Пляжны төзекләндерү һәм җиһазлау	Объект	1	-	+	-	Мөслим районы ТПС, Мәллә-Тамак АҖ Генераль планы
3	Мәллә-Тамак АҖ	«Мөслим районы тарихы һәм халыклары» тарихи-этнографик маршруты	Оештыру	-	-	-	+	+	Мөслим районы ТПС, Мәллә-Тамак АҖ Генераль планы
4	Мәллә-Тамак АҖ	"Су Одиссея" су-спорт-маҗаралы маршруты	Оештыру	-	-	-	+	+	Мөслим районы ТПС, Мәллә-Тамак АҖ Генераль планы
ҖИРЛЕ (ҖИРЛЕК) ӘҺӘМИЯТЕНДӘГЕ ЧАРАЛАР									
1	Мәллә-Тамак АҖ, Нарат-Асты авылыннан көньяк-көнбатыштарак	Коену урыны	Пляжны төзекләндерү	Объект	1	-	+	-	Мөслим районы ТПС, Мәллә-Тамак АҖ Генераль планы
2	Мәллә-Тамак АҖ	Гомуми куллануны яшелләндерү	оештыру	-	-	-	+	+	Мәллә-Тамак АҖ генераль планы

4.10. Транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү

Мөслим муниципаль районы Мәлле-Тамак авыл җирлегенең генераль планы составында Мәллә - Тамак авыл җирлегенең «транспорт - коммуникация инфраструктурасын үстерү» бүлегенең төп максаты-халык ихтыяҗлары нигезендә автомобиль юлларын үстерү, җирлек икътисадының нәтиҗәлелеген һәм конкуренциягә сәләтен арттыру, кирәкле техник торышны, үткәрүчәнлекне, куркынычсызлык һәм юл челтәренең тыгызлыгын тәэмин итү.

Татарстан Республикасы территориясенең транспорт каркасы йогынтысында Мөслим муниципаль районының планировка структурасы формалаша һәм нәтиҗәдә Мәллә - Тамак авыл җирлегенең планлаштыру структурасы барлыкка килә.

Җирле әһәмияттәге гомуми файдаланудагы автомобиль юллары исемлеге

Федераль әһәмияттәге автомобиль юлларын үстерү юнәлешләре Россия Федерациясенең федераль транспорт (тимер юл, һава, диңгез, эчке су транспорты) һәм федераль әһәмияттәге автомобиль юллары өлкәсендә территориаль планлаштыру схемасында билгеләнде. Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә федераль дәрәҗәдәге чаралар юк.

Региональ һәм җирле әһәмияттәге автомобиль юлларын үстерү юнәлешләре Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасында һәм Мөслим муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасында билгеләнде, шуңа күрә Мәллә - Тамак авыл җирлегенең генераль планында аларда билгеләнгән барлык чаралар исәпкә алынды.

Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә генераль план беренче чиратта каралган:

-«Урман иле сәламәтләндерү лагерена килү» җирле әһәмияттәге юл төзелеше (асфальт-бетон өслек ясау).

Урам-юл челтәре участоклары

Мәллә - Тамак авыл җирлегенең генераль планы нигезендә территориядә урамнар һәм юллар төзү планлаштырылмый.

4.10.1 нче таблица

Транспорт-коммуникация инфраструктурасын үстерү чаралары исемлеге
Мәллә - Тамак авыл җирлеге

№ т/б	Җирлек составына керә торган торак пункт исеме	Объект исеме	Төр чаралар	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Башкару вакыты		Чара чыганагы (документ исеме)
					Гамәлдәге	Яңа (өстәмә)	Беренче чират (2031 елга кадәр)	Исәп-хисап вакыты (2032-2046 еллар.)	
ҖИРЛЕ (РАЙОН) ӘҺӘМИЯТТӘГЕ ЧАРАЛАР									
Гомуми автомобиль юллары									
1	Мәллә - Тамак АҖ	“Урман иле” стационар-сәламәтләндерү лагерена килү”	Төзелеш	км	1,5	-	+	-	Мәллә-Тамак авыл җирлегенең генераль планы

4.11. Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының Мәллә - Тамак авыл җирлеге торак пунктлары чикләрен билгеләү

Россия Федерациясе Җир кодексының 84 статьясындагы 1 өлешенең 1 пункты нигезендә торак пунктларның чикләрен билгеләү, үзгәртү шәһәр төзелеше эшчәнлеге турындагы Россия Федерациясе законнары нигезендә гамәлгә ашырыла.

«Җирләрне яисә җир кишәрлекләрен бер категориядән икенче категориягә күчерү турында» 21.12.2004 ел, № 172-ФЗ Федераль законның 8 статьясындагы 1 өлеше нигезендә (алга таба - күчерү турындагы Закон) торак пунктларның чикләрен билгеләү яки үзгәртү, шулай ук җир кишәрлекләрен торак пункт чикләренә кертү яки җир кишәрлекләрен торак пунктлар чикләреннән чыгару яки җир кишәрлекләрен торак пунктлар яки җир кишәрлекләре составындагы җирләрне күчерү булып тора мондый җирләрне башка категориягә күчерү яки башка категорияләрдән торак пунктлар җирләренә күчерү.

Шулай итеп, 2010 елның 16 июнендәге 14-4692-ГЕ номерлы Дәүләт теркәве, кадастр һәм картография федераль хезмәтенең хаты нигезендә, әгәр муниципаль берәмлекнең генераль планын раслау процедурасы бозылмаган булса, генераль планны раслау турындагы акт җирләрне яисә җир кишәрлекләрен күчерү турындагы акт булып тора.

Мәллә-Тамак авылы һәм Нарат-Асты торак пунктлары өчен гамәлдәге чикләр сыйфатында кадастр кварталлары чикләрен исәпкә алып, Татарстан Республикасы буенча Дәүләт теркәве, кадастр һәм картография федераль хезмәтенең Татарстан Республикасы буенча идарәсе мәгълүматлары нигезендә торак пунктлар җирләре буйлап уздырылган чикләр кабул ителде.

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең генераль планы белән Мәллә-Тамак авылы чиген үзгәртү каралган.

Мәллә-Тамак авыл җирлегенең генераль планында чикләрне үзгәртү каралган:

- «торак пунктлар җирләре» категориясеннән сәнагать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре" категориясенә күчерү өчен тәкъдим ителә торган җир кишәрлеген 16:29:020102:176 кадастр номеры белән төшереп калдыру; космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр; оборона, куркынычсызлык җирләре һәм башка махсус билгеләнештәге җирләр.

4.11.1 нче таблица

Мәллә-Тамак авыл җирлеге составына керүче торак пунктлар чикләреннән кертелә һәм төшереп калдырыла торган җир кишәрлекләре исемлеге

Җир кишәрлегенең кадастр номеры	Җирләр категориясе	Рөхсәт ителгән файдалану төре		Кадастр буенча җир участогы мәйданы, м2	Бирелә торган җир кишәрлегенең мәйданы, м2	Планлаштырылган категория	Планлаштырылган рөхсәт ителгән файдалану*
		рөхсәт ителгән куллану:	документ буенча				
Ясалма җир кишәрлекләре							
1. Торак пункт чикләрен үзгәртү							
16:29:020102:176	Торак пунктлар җирләре	Ритуаль эшчәнлек	-	21766	21766	Сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, информатика җирләре, космик эшчәнлекне тәэмин итү өчен җирләр, оборона, куркынычсызлык һәм башка махсус билгеләнештәге җирләр;	Ритуаль эшчәнлек
					21766		

Дәүләт теркәве, кадастр һәм картография федераль хезмәтенең «Җир кишәрлекләреннән рөхсәт ителгән файдалану төрләре классификаторын раслау турында» 2020 елның 10 ноябрендәге П/0412 номерлы боерыгы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) белән туры килүгә.

4.11.2 нче таблица

Мәллә-Тамак авыл җирлеге составына керүче торак пунктларның чикләрен билгеләү чаралары исемлеге

№ т/б	Җирлек составына керә торган торак пункт исеме	Объект исеме	Чараның төре	Үлчәү берәмлеге	Куәте		Гамәлгә ашыру вакытлары	
					Гамәлдәге	Өстәмә	Беренче чират (2032 елга кадәр)	Исәп-хисап срогы (2032 - 2042 еллар)
1	Мәллә-Тамак ав.	торак пункт исеме	«Торак пункт җирләре» категориясе булган торак пункт чикләреннән төшереп калдыру һәм әлеге җир кишәрлеген «сәнәгать, энергетика, транспорт, элемтә, радиотапшырулар, телевидение, мәгълүмат, космик эшчәнлек тәэмин итү өчен җирләр, оборона җирләре, иминлек һәм башка махсус билгеләнештәге җирләр» категориясенә күчерү	м2	21766	-	+	-

4.12. Инженерлык инфраструктурасын үстерү чаралары

Су белән тәэмин итү

Исәп-хисап чыгымнары

Гомуми су куллану торак һәм җәмәгать биналарында хуҗалык-эчәргә яраклы суга, тышкы янгыннарга, урамнарга һәм яшел үсентеләргә су сибүгә киткән чыгымнарны үз эченә ала.

Халыкның хуҗалык-эчә торган ихтыяҗларына суның исәп-хисап чыгымнары бер кешегә су куллану нормасыннан чыгып исәпләнде, бу исә 31.13330.2021 п.5.2 п. кабул ителгән биналарның (санитар-техник җиһазларның) төзеклеге дәрәҗәсенә һәм су куллануның тәүлеклек һәм сәгатьлек тигезсезлеге коэффициентларына бәйле. Чагыштырмача су куллану җәмәгать биналарында хуҗалык өчен һәм эчәргә яраклы һәм көнкүреш ихтыяҗлары өчен су чыгымнарын үз эченә ала.

Су куллану нормалары 4.12.1 нче таблицада бирелгән.

4.12.1 нче таблица

Татарстан Республикасы Менделеевск муниципаль районының Турай авыл җирлеге территориясендә су куллануның чагыштырма нормалары

№ т/б	Торак йортларны төзекләндерү дәрәҗәсе	$q_{ж}$, л/тәүлек
1	Эчке су, канализация, үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин ителгән биналар	220
2	Шулай ук җирле су җылыткычлар белән дә	180
3	Ваннасыз да	140
4	Су алу колонкаларыннан файдалану белән бәйле йортлар	40

Торак пунктта тышкы янгын сүндерүгә һәм бер үк вакытта янгыннар санына су чыгымы нормасы СП 8.13130.2020, шулай ук техник яктан катлаулы булмаган объектларның эчке һәм тышкы янгын сүндерү системаларын проектлау буенча П70.0010.09-90 кулланмасы нигезендә, халык санына һәм төзелешнең катына карап кабул ителде. 50 кешедән ким халык булганда янгын сүндерү күздә тотылмый.

Урамнарга һәм яшел утыртмаларга су тоту нормасы, уртак предприятие нигезендә, 30.13330.2020 кабул ителгән һәм 1 кешегә 70 л/тәүлек тәшкил итәчәк.

Гамәлдәге хәлгә исәпләүләр нәтиҗәләре, генераль планны гамәлгә ашыруның барлык срокларына 4.12.2 нче таблицада бирелгән.

4.12.2 нче таблица

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Мәллә - Тамак авыл җирлеге халкы тарафыннан исәп-хисаплы куллану, м3/тәүлек

№ т/б	Җирлек составына керә торган торак пункт исеме	Торак йортларны төзекләндерү дәрәҗәсе урта тәүлектә яшәүчеләр саны, м3/тәүлек				Су кулланунын уртача тәүлеклек чыгымнары, Qср	Тәүлеккә суны иң күп су кулланунын исәп-хисап чыгымнары, Qmax	Билгеләнмәгән чыгымнар	Су сибү	Янгын сүндерү	Барлыгы
		Эчке су, канализация, үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин ителгән биналар	Җирле су җылыткычлар белән өйләр	Өйдә ваннасыз	Су алу колонкаларыннан файдалану белән бәйле йортлар						
Хәзерге торышы.											
1	Мәллә- Тамак авылы	-	533 101,27	-	-	533 101,27	121,52	15,1905	37,31	54,0	228,025
2	Нарат-Асты ав.	-	114 21,66	-	-	114 21,66	25,992	3,249	7,98	54,0	91,221
Генераль планны гамәлгә ашыруның беренче чираты (2031 ел).											
1	Мәллә- Тамак авылы	-	420 79,8	-	-	420 79,8	95,76	11,97	29,4	54	191,13
2	Нарат-Асты ав.	-	80 15,2	-	-	80 15,2	18,24	2,28	5,6	54	80,12
Генераль планны гамәлгә ашыруның хисап срогы (2046 ел)											
1	Мәллә- Тамак авылы	-	400 76	-	-	400 76	91,2	11,4	28	54	184,6
2	Нарат-Асты ав.	-	70 13,3	-	-	70 13,3	15,96	1,995	4,9	54	76,855

Проект тәкъдиме

3.14.1 һәм 4.12.2 нче таблицалардан күренгәнчә, скважиналарның җитештерүчәнлеге гамәлдәге чикләрдәге даими халык суына исәп-хисап ихтыяҗын капларга мөмкинлек бирә, шуңа күрә авыл җирлеген су белән тәэмин итү чыганагы итеп гамәлдәге артезиан скважиналарын кабул итәргә;

Беренче чиратта (2032 елга кадәр) һәм хисап срогына (2042 елга кадәр):

– заманча технологияләр нигезендә заманча материаллардан торбалар кулланып су белән тәэмин итү челтәрләрен алыштыру.

– су башняларын һәм артезиан скважиналарын исәпкә алу приборлары белән җиһазлау, диспетчерлаштыру системасын гамәлгә кертү.

– сүүткәргеч челтәрләрендә аварияләр һәм агулар барлыкка килүне кисәтү һәм югалтулар күләмен киметү өчен, борау-көйләү арматурасын һәм сүүткәргеч челтәрләрен үз вакытында алыштырырга кирәк. Җайга салу арматурасы авария хәлендәге сүүткәргеч участокларын локальләштерү һәм авария-торгызу эшләре башкарганда кулланучыларның аз санын өзү өчен кирәк;

– су башняларын һәм артезиан скважиналарын исәпкә алу приборлары белән тәэмин итү, диспетчерлаштыру системасын кертү;

– кулланучылар тарафыннан суны рациональ тоту һәм су белән тәэмин итү системасында су сыйфатына мониторинг системасын камилләштерү буенча контрольне көчәйтү.

Генераль план нигезендә искергән һәм нәтиҗәсез технологияләрне куллануданбаш тартуга һәм заманча инновацион технологияләр кертеп, иң яхшы технологияләр принципларына күчүгә юнәлдерелгән оештыру чаралары тәкъдим ителә.

Канализация

Исәп-хисап чыгымнары

Торак пунктларның канализация системасын проектлаганда торак һәм җәмәгать биналарыннан көнкүреш суларын тәүлеклеклек уртача исәпләп чыгару территорияләргә һәм яшел үсентеләргә су сибү чыгымнарын исәпкә алмыйча, тәүлеклеклек уртача куллануга тигез исәп-хисаплы чагыштырмача кабул итәргә кирәк.

Су бүлеп бирү нормалары 4.12.3 нче таблицада бирелгән.

4.12.3 нче таблица

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының Мәл - Тамак авыл җирлеге территориясендә суүткәргеч нормалар

№ т/б	Торак йортларны төзеклэндерү дәрәҗәсе	$q_{ж}$, л/тәүлек
1	Эчке су, канализация, үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин ителгән биналар	220
2	Шулай ук җирле су җылыткычлар белән дә	180
3	Ваннасыз да	140
4	Су алу колонкаларыннан файдалану белән бәйле йортлар	25

Гамәлдәге хәлгә исәпләүләр нәтиҗәләре, генераль планны гамәлгә ашыруның барлык срокларына 4.12.4 нче таблицада бирелгән.

4.12.4 нче таблица

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының Мәллә - Тамак авыл җирлеге халкы тарафыннан исәп-хисап су алу

№ т/б	Җирлек составына керә торган торак пункт исеме	Торак йортларны төзекләндерү дәрәҗәсе Халык саны Уртача тәүлек м/сут				Су кулланунын уртача тәүлеклек чыгымнары, Qcp	Тәүлеккә суны иң күп су кулланунын исәп-хисап чыгымнары, Qmax	Билгеләнмәгән чыгымнар	Барлыгы
		Эчке су, канализация, үзәкләштерелгән кайнар су белән тәэмин ителгән биналар	Җирле су җылыткычлар белән өйләр	Өйдә ваннасыз	Су алу колонкаларыннан файдалану белән бәйле йортлар				
Хәзерге торышы.									
1	Мәллә- Тамак авылы	-	533 108,9	-	-	533 101,27	121,52	37.31	158,8
2	Нарат-Асты ав.	-	144 21,66	-	-	114 21,66	25,9	7,98	33,9
Генераль планны гамәлгә ашыруның беренче чираты (2031 ел).									
1	Мәллә- Тамак авылы	-	420 79,8	-	-	420 79,8	95,76	29,4	125,16
2	Нарат-Асты ав.	-	80 15,2	-	-	80 15,12	18,24	5,6	23.84
Генераль планны гамәлгә ашыруның хисап срогы (2046 ел)									
1	Мәллә- Тамак авылы	-	400 76	-	-	400 76	91,2	28	119,2
2	Нарат-Асты ав.	-	70 13,3	-	-	70 13,3	15.96	4,9	20.86

Проект тәкъдиме

Халыкның санитар-гигиена шартларын яхшырту һәм су чыганакларының экологик иминлеген яхшырту максатларында беренче чираттагы чараларда түбәндәгеләр күздә тотыла:

Беренче чиратта (2032 елга кадәр) һәм хисап срогына (2042 елга кадәр):

– төзелеш тыгызлыгы түбән булу һәм рельефның катлаулылыгы аркасында йорт яны җир кишәрлекләре булган индивидуаль йортларда яшәүче халык өчен канализациянең автоном системасын төзү.

Канализациянең автоном системасы агып төшүче суларны өйдән чыгарудан җыюны, аларны чистарту корылмаларына илтүне, агып төшүче суларны муниципаль районда булган чистарту корылмаларына чыгаруны тәэмин итәргә тиеш.

Мондый сулар чистартылган суларның сыйфатын гамәлдәге нормативларга туры китереп, заводның төрле модификацияләрендә көнкүреш стокларын биологик һәм тирән чистарту җайланмалары (канализация объектыннан агып төшү күләменә карап, тәүлектән алып 20 м3/тәүлеккә кадәр) чистарту тәкъдим ителә. Биологик чистарту җайланмаларында чистарту технологиясе агып төшүче суны денитрификацияләү һәм дефосфацияләү процессларын күздә тотарга тиеш.

Чистартылган суларның җыелма сыешлыклары чистартылган юынты суларны агызу режимнары һәм аларның алдагы ихтыяҗларга чыгымнары арасында пикларны җайга салу өчен кирәк.

Агынты суларның кимүе чистартылган юынты суларны кабат куллану хисабына, торак пункт территориясендә яисә яшел үсентеләрне су сибү, эре мөгезле терлекләр фермаларының җитештерү ихтыяҗлары хисабына мөмкин, бу исә суны гомуми куллануны киметүгә китерәчәк.

Рециклинг һәм агынты суларны кабат куллану технологияләрен үстерү сулыкларда һәм сулыкларда суның сыйфатын яхшыртуга һәм, тулаем алганда, елга һәм күл бассейннарында экологик хәлне яхшыртуга, шулай ук су алу һәм агынты сулар белән пычраткыч матдәләр ташлау хисабына су ресурсларын экономияләүгә ярдәм итәчәк.

Канализациянең үзәкләштерелгән системасын эшләгәндә илебез номенклатурасын да, Россиягә керә торган чит ил җиһазларын да, шулай ук агып төшүче суларны чистарту буенча ИТС 10-2019 иң яхшы технологияләре буенча белешмәлекне дә исәпкә алырга кирәк. Технологияләрне дөрес сайлау һәм рациональ файдалану локаль системаларның ышанычлы һәм нәтиҗәле эшен тәэмин итәчәк.

Генераль план нигезендә искергән һәм нәтиҗәсез технологияләрне кулланудан баш тартуга һәм заманча инновацион технологияләр кертеп, иң яхшы технологияләр принципларына күчүгә юнәлдерелгән оештыру чаралары тәкъдим ителә.

Өске агымны оештыру

Планлаштырыла торган территорияне төзекләндерү, аның гомуми һәм санитар шартларын яхшырту максатларында проект тарафыннан өске агынтыны оештыру һәм водостоклар челтәрен урнаштыру күздә тотыла.

Беренче чиратта, проект белән яңгыр канализацияләре челтәренең ачык челтәре тәкъдим ителә. Ул катлаулы һәм кыйммәтле корылмалар таләп итми торган гади система булып тора.

Авыл җирлегенең бөтен территориясе, ачык лотоклар (кюветлар) буенча юлның ике ягында – торак пунктларда башкарыла.

Канаулар һәм кюветлар кисешүнең төре һәм күләме гидравлик исәп-хисап нигезендә билгеләнә. Аларның тирәнлеге 1,2 м дан артмаска тиеш. Кювет текәлекләре 1:1.5 кюветлардагы озынлыктагы авышлыклар 0,003 (0.3%) ны билгели.

Салуның төгәл тирәнлеген, су бүлү лотокларының озынлыгын һәм урнашу урынын юлларны проектлаганда аерым эшче проект итеп билгеләргә кирәк.

Юл аша кюветтан суларны тимер-бетон торбалар һәм лотоклар буенча агызырга. Аларның диаметрын, озынлыгын, тайпылышын эш проекты стадиясендә билгеләргә.

Су бассейнын саклауга һәм су сыйфатына карата таләпләрнең артуын исәпкә алып, торак пунктлар территориясеннән пычранган өслек суларын чыгаруны чистарту корылмалары аша, тиешле чистартылганнан соң, су алгычларына ташларга киңәш ителә.

Исәп-хисап чорына, территорияне төзекләндерүне арттыру белән бергә, проект белән ябык типтагы су челтәре тәкъдим ителә. Ул иң камил һәм барлык территорияләрне төзекләндерү таләпләренә җавап бирә. Су үткәргеч торбалар – коллекторларның җир асты челтәреннән тора, өстәмә суларны яңгыр кабул итү коелары һәм җыелган суларны су челтәренә җибәрү белән бергә.

Яңгыр канализациясе челтәре (ябык типтагы) юллар, түбәләр һәм мәйданнар территориясеннән атмосфера суларын бүлеп бирү өчен билгеләнгән.

Торак пунктларның территорияләрендә урнашкан аеруча пычранган участоклардан өске агымнары локаль чистарту корылмаларында чистартылырга тиеш. Чистарту корылмаларына өслек агынтысының яңгыр яуган, кар катламы эрегән һәм юл катламнарын юу вакытында барлыкка килгәндә аеруча пычранган өлеше бирелергә тиеш.

Яңгырның иң интенсив өлешенә һәм иң күп аккан суларга бәйле чыгымнар сулыкка чистартылмыйча гына агызыла.

Чистарту корылмалары алдында аккумуляцияләү савытын проектларга кирәк. Шартлы рәвештә чиста яңгыр сулары су линиясе буенча чистартылган агынтылар белән бергә, техник шартлар нигезендә, су алгычларына ташлана.

Аккумуляцияләнгән яңгыр суын 1-2 тәүлек дәвамында тондыралар. Шул ук вакытта үлчәнгән матдәләр һәм ХПК микъдары 80-90% ка кими. Яктыртылган су 1-2 тәүлек эчендә кабул ителә.

Зур территорияләрдән (сәнәгать предприятиеләре, склад хуҗалыклары, автохуҗалыклар һ.б.) өске агым сулары, шулай ук авыл территорияләрендә

урнашкан аеруча пычранган кишәрлекләрдән (бензозаправка станцияләре, автомашиналар стоянкалары, зур автобус станцияләре һ.б.) аларны сулыкларга ташлау алдыннан локаль яки куак чистарту корылмаларында яки яңгыр канализациясе челтәрендә чистартылырга тиеш.

Яңгыр канализациясе коллекторлары буенча чистарту корылмаларына шартлы рәвештә чиста су килә ала, аларны авылдагы яңгыр канализациясе челтәренә ташларга рөхсәт ителә:

- җитештерү сулары шартлы-чиста;
- конденсация һәм чистарту кирәк булмаган җитештерү аппаратурасын суыту;
- грунт (дренаж) сулары;
- локаль чистарту корылмаларында аларны чистартканнан соң, автомашиналар юудан су.

Әлеге суларның составын СанПиН 2.1.3684-21 «Шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм халыкны эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак урыннарына, җитештерү, җәмәгать биналарын эксплуатацияләүгә, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм үткәрүгә санитар-эпидемиологик таләпләр канәгатьләндерергә һәм аларны чыгару Дәүләт санитария күзәтчелеге органнары тарафыннан расланырга тиеш.

Бер һәм ике катлы төзелеш белән төзелгән территорияләрдән яңгыр суларын агызу ачык су кертү җайланмаларын (урам лотоклары, юл кюветлары, су бүлү канаулары) куллану юлы белән, урамнар, юллар, үтү юллары һәм тротуарлар белән кисешкән урында күперләр яки торбалар урнаштыру белән проектлана. Лотларның алга таба тайпылышы 0,003 дән дә ким булырга тиеш түгел.

Яңгыр кабул итү коелары юлларның озын сузылган участокларында, юл чатларында һәм өске сулар кушылдыгы ягыннан җәяүлеләр кичүендә, юлларның пилообразлы профиле буенча түбәнәйтелгән урыннарда, түбәнәю урыннарында, ишегалды һәм парк территорияләрендә куела. Төп коллектор белән яңгыр каршылыклары тоташтырыла.

Су бүлү коллекторының диаметры эш проекты стадиясендә исәп-хисап белән билгеләнергә тиеш.

Водосток коллекторларына нигез салуның нормаль тирәнлеге 2-3 метр, чик 5-6 метр.

Яңгыр суларын алдан чистартылганнан соң ташлау су белән тәэмин итү чыганакларын санитар саклау зонасыннан читтә урнашкан су кабул итү җайланмаларына башкарылырга тиеш.

Суүсемнәрнең ябык челтәре борт ташлары белән әйләндереп алынган юллар буенча төзелеш зонасында, һәм зур булмаган уклонлы территорияләрдә - 0,004 тән дә ким булмаган урыннарда, мәйданнарда, ачык типтагы су үткәргечне куллану уңайлырак булмаган җәмәгать биналары урнашкан урыннарда күздә тотыла.

Су объектларына агып төшә торган агып төшүче суларны чистарту дәрәҗәсе СанПиН 2.1.3684-21 таләпләренә җавап бирергә тиеш: «Шәһәр һәм авыл

җирлекләре территорияләрен тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм халыкны эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак биналарына, җитештерү, иҗтимагый биналарны эксплуатацияләүгә, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм үткәрүгә санитар-эпидемиологик таләпләр». Техник максатларда, зарарсызландырылган явым-төшемнәрне ашламалар һәм башка максатларда куллану өчен шартлыча файдалану мөмкинлеген ачыкларга кирәк.

Чистарту корылмаларының тибы һәм су бүлү системаларының схемалары эш проектлары стадиясендә эшләнергә тиеш.

Биналар, корылмалар, асфальт юллар һәм тротуарлар салганда, спорт мәйданчыклары, ял зоналары төзегәндә, өске суларны фильтрацияләү күләме кимиячәк һәм территорияләрдән бүлеп бирелә торган су күләме артачак.

Өске суларны бүлеп чыгару буенча барлык чараларны катгый уздыру таләп ителә.

Алга таба, өслек агынтысын бүлеп бирү чараларының һәрберсе, территорияне инженер-геологик һәм гидрологик өйрәнүне исәпкә алып, мөстәкыйль проект рәвешендә, проект карарлары вариантларының техник-икътисадый чагыштырмаларын исәпкә алып эшләнергә тиеш.

Авыл җирлеген тулысынча төзекләндерү өчен коммуналь-көнкүреш һәм җир өсте суларын агызу схемасы проектын эшләү тәкъдим ителә.

Су бүлү схемасы су бүлү системасы буенча кабул ителгән карарлар нигезендә эшләнә һәм аларны сулыкка кабул итү, транспортлау, чистарту һәм чыгару өчен инженерлык корылмалары комплексын сайлап алу һәм урнаштыру буенча конкрет техник һәм икътисади нигезләнгән карар булып тора.

Территорияне санитар чистарту.

Елына 1 кешегә калдыклар җыю нормалары Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының «Каты коммуналь калдыклар җыелу нормативларын раслау турында» 2016 елның 12 декабрендәге 922 номерлы карары нигезендә кабул ителә:

- каты коммуналь калдыклар - 0,27 т/ел - индивидуаль торак йортлар, 0,205 т/ел - күпфатирлы йортлар;
- эре габаритлы калдыклар - 0,079 т/ел - индивидуаль торак йортлар, 0,071 т/ел - күпфатирлы йортлар.

Авыл җирлеге территориясендә ККК күләме, исәп-хисап чорларына 4.12.5 нче таблицада китерелгән.

4.12.5 нче таблица

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә каты коммуналь калдыклар күләме, ягъни бер ел

№ т/б	Җирлек составына керә торган торак пункт исеме	Ел башына генераль план проектын эшләү гамәлгә ашырыла торган гамәлдәге нигезләмә					Беренче чират					Исәп-хисап чоры				
		ККК	КГО	Халык саны	Юридик затларның нәтиҗәсе	Барлыгы	ККК	КГО	Халык саны	Юридик затларның нәтиҗәсе	Барлыгы	ККК	КГО	Халык саны	Юридик затларның нәтиҗәсе	Барлыгы
1	Мәллә-Тамак авылы	143,91	42,107	186	20,46	206,47	113,4	33,18	146,58	16,12	162,7	108	31,6	139,6	15,35	154,95
2	Нарат-Асты ав.	30,78	9	39,7	4,37	44,16	21,6	6,32	27,92	3,07	30,99	18,9	5,53	24,43	2,68	27,11
Җирлек буенча барлыгы		174,69	51,11	225,8	24,83	250,64	135	39,5	174,5	19,19	193,69	126,9	37,13	164,03	18,04	182,07

Махсус техника берәмлекләре саны (ә атап әйткәндә транспорт һәм чүп җыючы) региональ оператор һәм территорияне санитар чистарту схемасы белән билгеләнә.

Контейнерлар саны коммуналь калдыкларның уртача тәүлеклек җыелуын, аларны чыгару чорын (тәүлеклек) һәм контейнерның сыйдырышлылыгын (1,1 м3) исәпкә алып исәпләнә («Территорияне санитар чистарту һәм торак урыннарны җыештыру» белешмәсе (Мәскәү, 1990 ел). Контейнерлар саны 4.12.6 таблицада бирелгән.

4.12.6 нчы таблица

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының Мәллә-Тамак авыл җирлеге составына керүче торак пунктлар территориясендә урнаштырырга планлаштырыла торган контейнерлар саны, берәмлек

Исеме	Контейнерлар, бункерлар саны, данә.	
	Беренче чират	Исәп-хисап вакыты
Мәллә- Тамак авылы	8	8
Нарат-Асты ав.	2	1
Авыл җирлеге буенча барлыгы	10	9

Шулай итеп, беренче чиратта, Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә исәп-хисап срогына ККК өчен контейнерлар саны 10 данә һәм 9 данә булырга тиеш. Шулай итеп, контейнерларның 50%ы сортларга аерылырга тиешле КК калдыклары (икенчел чимал) өчен кулланырга тәкъдим ителгән шарт белән. Куркыныч ККК (яктырту җайланмалары, терекөмеш, батарея һәм аккумуляторлары (автомобильдән тыш) булган электр лампалары, терекөмешле градусниклар, куллану үзенчәлекләрен югалткан терекөмешле градусниклар) махсус билгеләнгән контейнерларга (кызгылт сары төстәге) әйләнә-тирә мохиткә зыян китерми торган, вандалга каршы башкаруда тупланырга тиеш.

Контейнер мәйданчыкларын урнаштыру урыннары торак территорияләрдә КККны җыю, вакытлыча саклау буенча тәкъдимнәрне исәпкә алып территорияне санитар чистарту схемасы белән төгәлләштерелә ("Санитар чистарту һәм торак урыннарын җыештыру" белешмәлеге (Мәскәү, 1990г).

Халыкның санитар-гигиена шартларын яхшырту һәм авыл җирлеге территориясенең экологик иминлеген тәэмин итү максатларында түбәндәге чаралар каралган:

– авыл җирлеге территориясен планлы-даими санитар чистарту;

– каты көнкүреш калдыкларын аерым (дуаль) җыюны оештыру;

– су үткәрә торган контейнерлар урнаштыру өчен каты өслекле;махсус мәйданчыклар оештыру;

– эре габаритлы калдыкларны җыю һәм саклау өчен калдыкларны җимерүгә комачаулаучы каты өслекле махсус мәйданчыклар оештыру;

– Мөслим муниципаль районында барлыкка килгән каты коммуналь калдыкларны күмү һәм утильләштерү (калдыклар белән эш итү өлкәсендә территориаль схема нигезендә, шул исәптән каты коммуналь калдыклар белән эш

итү, Татарстан Республикасы (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2018 елның 13 февралендәге 149 номерлы карары белән расланган);

– көнкүреш шартларында кулланыла торган энергия саклаучы лампалар кабул итү пунктын оештыру һәм аларны агулы югары класслы калдыкларны утильләштерү урыннарына чыгару;

– пыяла савытлар, пыялалар, макулатура, металл банкалар, металл ватыклары, пластик һәм пластик шешәләр, мамык-кәгазь ботаклары, автомобиль шиналары кабул итү пунктын оештыру;

– санитар-эпидемиологик һәм табигать саклау законнарының заманча таләпләре нигезендә кар өю өчен махсус мәйданчыклар оештыру;

– табигатьне саклау һәм санитар-эпидемиологик законнар таләпләре нигезендә тирес (тизәк) туплануның вакытлы урыннарын төзекләндерү;

– урам сметасын, изоляцияләүче катлам буларак куллану өчен, ККК полигонына алып ташлау.

Җылылык белән тәэмин итү

Проект карары

Барлык җылылык чыганаклары, шул исәптән индивидуаль йортларны җылыту өчен төп ягулык төре белән табигый газ каралган.

Иҗтимагый-коммуналь һәм административ-эшлекле төзелеш өчен түбәндәге торак пунктларда блок-модульле котельныйлар (БМК) төзү тәкъдим ителә (4.12.7 нче таблица):

4.12.7 нче таблица

Җирлек составына керә торган торак пункт исеме	Объект исеме	Беренче чират	Исәп-хисап вакыты
Мәллә - Тамак авылы	Башлангыч мәктәп өчен БМК	+	-
Мәллә - Тамак авылы	ФАП өчен БМК, мәдәният йорты	+	-
Нарат-Асты ав.	ФАП , кульура йорты өчен БМК	+	-
Җирлек буенча барлыгы		3	0

Шулай итеп, авыл җирлеге территориясендә административ-эшлекле һәм иҗтимагый төзелешләрне җылыту өчен 3 блок-модульле котельный (БМК) төзү тәкъдим ителә.

Проектлауның алдагы стадияләрендә бер-берсеннән аз гына ераклыкта урнашкан проектлана торган объектларны бер котельныйга тоташтыру мөмкинлеген карарга кирәк.

Ут төзелешен җылылык белән тәэмин итү бер контурлы яки ике контурлы җылылык генераторларыннан (көнкүреш газ казаннарыннан) тормышка ашырылырга тәкъдим ителә.

Проект тарафыннан искергән һәм нәтиҗәсез технологияләрне кулланудан баш тартуга, иң яхшы технологияләр принципларына күчү һәм заманча инновацион технологияләр кертүгә юнәлдерелгән оештыру чаралары тәкъдим ителә.

Газ белән тәэмин итү

Газ исәпләү чыгымнары

Планлаштырылган карарлар нигезендә халыкны (хуҗалык – көнкүреш һәм коммуналь ихтыяҗларны) газ белән тәэмин итүне күздә тотарга кирәк.

Халыкның хуҗалык-көнкүреш һәм коммуналь-көнкүреш ихтыяҗлары өчен газ чыгымнары газ куллануның 42-101-2003 п.3.12 п. нигезендә 34 МДж/м3 (8000 ккал/м3) янгында төзекләндерү дәрәҗәсенә бәйле рәвештә билгеләнгән:

- газ җылыткычларыннан кайнар су белән тәэмин иткәндә - елына 300 м3;

- кайнар су белән тәэмин итүнең төрле төрләре булмаганда - 180 м3/ел (авыл җирлегендә 220).

Газның максималь исәпләнгән сәгать чыгымы м 3/с, 0°С һәм газ басымы 0,1 МПа (760 мм ТР.ст.) хуҗалык-көнкүреш һәм җитештерү ихтыяҗларына еллык чыгымның формула буенча өлешен ничек билгеләргә кирәк:

Bhmax= By *Khmax;

Анда: Khmax - сәгатьлек максимум коэффициенты (2,3,4 нче таблица 42-101-2003 ел)

- Еллык газ тотылу, м3/ел

Гомуми булмаган характердагы көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре ихтыяҗларына газ чыгымнары торак йортларга газ суммар чыгымының 5% күләмендә кабул ителгән.

Халыкның коммуналь-көнкүреш ихтыяҗлары өчен газга ихтыяҗ беренче чиратта (2032 ел) һәм исәп-хисап срогына (2042 ел) 4.12.8 нче таблицада бирелгән.

4.12.8 нче таблица

Мәллә - Тамак авыл җирлегенең коммуналь-көнкүреш ихтыяҗлары өчен газга ихтыяҗ, мең нм3/елга

№ т/б	Җирлек составына керә торган торак пункт исеме	Газның еллык чыгымы		
		Ел башына булган гамәлдәге хәл	I-нче чират (2031 ел)	Исәп-хисап вакыты (2046 ел)
1	Мәллә-Тамак авылы	159,90	126	120
2	Нарат-Асты ав.	34,20	24	21
Авыл җирлеге буенча барлыгы:		194,1	150	141

Гамәлдәге һәм проектланган сәнәгать предприятиеләренең газга ихтыяҗын предприятиеләр проектлары нигезендә билгеләргә кирәк.

Проект карары

Проект тарафыннан барлык газлаштырылган объектларны газ белән тәэмин итү мөмкинлеген бирә торган гамәлдәге газүткәргечләр системасын максималь рәвештә куллану күздә тотыла.

"Газ бүлү һәм газ куллану челтәрләренең куркынычсызлык кагыйдәләре" таләпләре нигезендә корыч газүткәргечләр өчен техник диагностика эксплуатациягә кертелгәннән соң 40 ел узгач үткәрелергә тиеш.

Газ үткәргечләрнең техник торышы һәм аларны алга таба эксплуатацияләү ресурсын билгеләү буенча мәгълүматлар булмау сәбәпле, техник карарларда гамәлдәге газүткәргечләрне максималь рәвештә саклау һәм куллану күздә тотыла.

Торак-коммуналь секторны газ белән тәэмин итү ГРП яки ШРПдан соң түбән басымлы газүткәргечләр системасыннан күздә тотыла.

Мәлләт-Тамак авыл җирлеге территориясендә газ белән тәэмин итү буенча яңа территорияләр төзү күздә тотылмаганлыктан, газ белән тәэмин итү буенча эшләр планлаштырылмый.

Проект тарафыннан искергән һәм нәтиҗәсез технологияләрне кулланудан баш тартуга, иң яхшы технологияләр принципларына күчү һәм заманча инновацион технологияләр кертүгә юнәлдерелгән оештыру чаралары тәкъдим ителә.

Электр белән тәэмин итү

Электр йөкләнмәләрен исәпләү

Мәллә - Тамак авыл җирлегенең генераль планы буенча электр йөкләнеше ике срокта билгеләнде:

- беренче чират-2032 ел.;
- исәп-хисап вакыты-2042 ел.

Хуҗалык-көнкүреш һәм коммуналь ихтыяҗлар өчен электр йөкләмәләрен исәпләү бер кешегә электр куллануның эреләнгән нормалары буенча, «Шәһәр электр челтәрләрен проектлау буенча инструкция» (1999 үзг.) 34.20.185-94 РД нигезендә башкарылган.

Коммуналь-көнкүреш секторының еллык электр куллануы Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары нигезендә исәпләнгән Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрендәге 1071 номерлы карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән), “өлкәләр буенча муниципаль берәмлекләрнең җирле әһәмияттәге объектлары” 29 нчы таблицасы белән расланган

Югарыда китерелгән күрсәткечләр торак һәм иҗтимагый биналар, коммуналь-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, транспорт хезмәте күрсәтү объектлары, тышкы яктыртуны күздә тота. Бу мәгълүматлар торак биналарда кондиционерлау, электр җылыту һәм электр үткәргечләрне куллануны исәпкә алмый.

Коммуналь-көнкүреш секторының исәпләнгән егәрлеге РД 34.20.185-94 буенча исәпләнгән, табл 2.4.3. "Аерым исәпләү-коммуналь-көнкүреш йөкләнешенең зур күрсәткечләренә ирешкән" ("кече" шәһәрләрнең категорияләре, табигый газдагы плиталар белән). Таблицада китерелгән күрсәткечләр торак һәм иҗтимагый биналарның (административ, уку, фәнни, дәвалау, сәүдә, тамаша кылу, спорт), коммуналь предприятиеләрнең, транспорт хезмәте күрсәтү объектларының (автомобильләрне саклау өчен гаражларның һәм ачык мәйданчыкларның), тышкы яктылыкның йөкләнешен исәпкә ала. Шулай ук таблицада, кагыйдә буларак, авыл бүлү челтәрләре буенча тукланучы төрле вак сәнәгать кулланучылары исәпкә алынган.

Предприятиеләрнең электр йөкләнешен исәпләү әлеге предприятиеләрнең электр белән тәэмин итү проектлары буенча яки тиешле аналоглар буенча башкарылырга тиеш.

4.12.9 нчы таблица

Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә урнашкан коммуналь-көнкүреш секторы куәтләрен һәм вак промышленность предприятиеләрен ел саен электр белән кулланыну бер елга

№ т/б	Җирлек составына керә торган торак пункт исеме	Еллык электр куллану, мең кВт.сәг./ел		
		Беренче ел	Беренче чират 2031 ел	Исәп-хисап вакыты 2046 ел.
1	Мәллә- Тамак авылы	262,23	206,64	196,8
2	Нарат-Асты ав.	56,08	39,36	34,44
Программа буенча барлыгы		318,32	246	231,24

4.12.10 нчы таблица

Мәллә - Тамак авыл җирлеге, кВт территориясендә урнашкан коммуналь-көнкүреш секторының һәм вак сәнәгать предприятиеләренең исәп-хисап куәте

№ т/б	Җирлек составына керә торган торак пункт исеме	Исәп-хисап егәрлеге, кВт		
		Беренче ел	Беренче чират 2032 ел	Исәп-хисап вакыты 2042 ел.
1	Мәллә- Тамак авылы	106,6	84	80
2	Нарат-Асты ав.	22,8	16	14
Программа буенча барлыгы		129,4	100	94

4.12.11 нче таблица

Мәллә - Тамак авыл җирлеге, кВА территориясендә урнашкан коммуналь-көнкүреш секторының һәм вак фикерле предприятиеләрнең трансформатор куәте

№ т/б	Җирлек составына керә торган торак пункт исеме	Исәп-хисап куәте		
		Ел башына булган гамәлдәге хәл	Беренче чират 2032 ел	Исәп-хисап вакыты 2042 ел.
1	Мәллә-Тамак авылы	180,9	142,5	135,7
2	Нарат-Асты ав.	38,7	27,1	23,8
Программа буенча барлыгы		219,5	169,7	159,5

Коммуналь-көнкүреш секторының сроклары (I чират һәм исәп-хисап срогы) буенча электр куллану, куәт һәм трансформатор куәте күрсәткечләре, шулай ук электр куллану үсеше, халыкның артуын исәпкә алып, 4.12.12 нче таблицада китерелде.

4.12.12 нче таблица

Мәллә - Тамак авыл җирлегенең коммуналь-көнкүреш секторының электр кулланыуы, куәте һәм трансформатор куәте күрсәткечләре

№ т/б		Үлчәү берәмлеге	Башлангыч ел	Беренче чират 2032 ел.	Исәп-хисап вакыты 2042 ел.	2042 елга үсеш. баштагы ел бн чагыштырганда
1	Еллык электр куллану	мең кВт *сәг/ел	318,32	246	231,24	-
2	Исәп-хисап куәте	кВт	129,4	100	94	-
3	Трансформатор куәте	кВА	219,5	169,7	159,5	-

<u>Проект карары</u>

Исәпкә алынып, без авыл җирлегендә электр куллануның еллык күләмен киметәбез, шуннан чыгып, Мәллә-Тамак авыл җирлеге өчен яңа линияләр төзү каралмаган.

Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә яңа территорияләр төзелү сәбәпле, проект тәкъдим итела:

Заманча таләпләр нигезендә электр челтәрләренә карата киңәш итела:

1. Югары вольтлы линияне тиз эшли торган ВЧ яклау белән тәэмин итү;
2. Подстанцияләрне телемеханизацияләү;
3. Торак пунктларның бүлү челтәрендә электр энергиясен исәпкә алуның автоматлаштырылган системаларын монтажлау. Барлык кулланучылар да электр энергиясен исәпкә алу приборлары белән тәэмин ителергә тиеш. Электр энергиясен объектив һәм нәтиҗәле исәпкә алу проблемаларының берсе - искергән югары дәрәҗәдә ялгышлык бирүче исәпкә алу приборларын эксплуатацияләү. Бу шарт электр энергиясен коммерциячел исәпкә алуның автоматлаштырылган системасын кертүне сизелерлек кыенлаштыра;
4. Энергия саклау технологияләрен куллану һәм реактив егәрлекне компенсацияләү.

Аз токлы челтәрләр

Телефонлаштыру

Гомуми файдаланудагы телефон челтәрен үстерү әлеге элемтә төренә гаризаларны канәгатьләндерүнең 100% шартыннан алып барылырга тиеш

Телефонлаштыруны гамәлдә булган АТСлардан гамәлгә ашыру планлаштырыла. Телефон элемтәсен үстерү заманча цифрлы җиһазлар базасында булган телефон челтәрен реконструкцияләүгә һәм киңәйтүгә юнәлдереләчәк.

Проект белән тәкъдим итела:

- заманча цифрлы технологияләр кулланып АТСларны модернизацияләү. АТС аналог җиһазларын оптик-җепселле линия корылмаларыннан файдаланып цифрлы станциягә күчерү;

-оптик-җепселле элемтә, кәрәзле элемтә, IP-телефон, Internet челтәрен үстерү.

- линияле элемтә корылмалары төзү;

- элемтә чаралары өлкәсендә иң яңа технологик казанышларны гамәлгә кертү, шул исәптән спутник элемтәсе һәм цифрлы телерадиотапшырулар.

Торак һәм иҗтимагый төзелеш объектларына кадәр кабель телефон канализациясе төзүне «Таттелеком»ААҖ көче белән тормышка ашырырга тәкъдим итела. Кабельле канализация төзелеше күзәтү җайланмалары куелган асбоцемент торбалардан тәкъдим итела.

Муниципаль берәмлектә колачлау зонасын киңәйтү өчен GSM стандартының өстәмә база станцияләрен урнаштыру тәкъдим итела.

Авыл җирлегенең торак районы өчен гаилә коэффициенты-3,5 кеше. Көнкүреш-көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре ихтыяҗларын исәпкә алмау коэффициенты 1,25 тәшкил итә.

Радиофикацияләү

Авыл җирлеген радиофикацияләү өчен, радиосигнал бирүне һәм гамәлдәге һәм проектлана торган торак һәм социаль-мәдәни көнкүреш объектларын тоташтырып, агынты радиолиния буенча бүлү фидерлары төзүне тәэмин итә торган радиоузел төзелешен карарга кирәк.

Телевидение

Телетапшыруларны үстерү перспективасы - цифрлы телерадиотапшыруларга аналог сигналыннан Россия Федерациясендә телерадиотапшыруларны үстерү концепциясе нигезендә күчү.

Татарстан Республикасында DVB-T цифрлы эфир тапшырулары стандартыннан файдаланып, цифрлы эфир-кабельле телевидение челтәре булдырылды. Транспорт челтәре сыйфатында «ВолгаТелеком»ААҖнең зона җепсел-оптика челтәре кулланыла.

Цифрлы телевидение челтәре аналог челтәрләр алдында өстенлекләргә ия, тапшырыла торган программалар саны буенча да (кимендә 10), сурәтне, тавышны тапшыру, ТВ сигналлар кабул итү сыйфаты буенча да. Бу бер дициметрлы антеннага кимендә 10 программа кабул итәргә, аналогик тапшыргычлар белән чагыштырганда азрак егәрлектәге тапшыргычларны кулланырга, шулай ук телетапшырулар челтәрләрен компьютер челтәрләре белән тоташтыру мөмкинлеген тәэмин итә.

Цифрлы телевидение белән беррәттән, муниципаль берәмлек халкы аналог телевидениесен кабул итү мөмкинлегенә ия

4.13. Территорияне инженерлык әзерләүне үстерү чаралары

Инженерлык әзерлеге буенча чараларны инженерлык-геологик шартларның үзгәрүе фаразын, файдалануның характерын исәпкә алып билгеләргә кирәк.

Инженерлык әзерлеге чаралары составы үзләштерелә торган территориянең (рельеф, грунт шартлары, су басу дәрәҗәсе, сазлык, үзләштерелә торган территориядә куркыныч табигый процесслар булу) планировка оешмасын исәпкә алып билгеләнә. Кайбер очракларда инженерлык әзерлеге буенча чаралар архитектура-планлаштыру структурасын һәм торак урыннарның пространство композициясен билгели.

Эрозия процессларыннан инженерлык яклавы чаралары

Проект белән ерганак эрозиясенә дучар булган территориядә өлешчә төзелеш каралган.

Авыл җирлеге чикләрендә чокырларны үстерүне туктатып тору чаралары тәкъдим ителә: чокыр-чакырлар челтәре тирәсендә тау канатлары, ерымда су агышын тәртипкә китерү, чокыр төбен һәм яр буйларын ныгыту өчен өзеклекләр булган сулыклар төзү. Чокыр территорияләрен төзекләндерү түбәләрне терраслау һәм тәртипкә китерү, аның тар өлешен күмү, саклагыч яшелләндерү-тау битләре, куаклар һәм агачлар утырту белән башкарылырга мөмкин. Аерым очракларда

чокырларны алар буенча агып төшүче су һәм дренаж коллекторларын салу юлы белән тулысынча яисә өлешчә бетерү рөхсәт ителә.

Чокырлар территорияләрен транспорт корылмалары, гаражлар, складлар һәм коммуналь объектлар урнаштыру, шулай ук парклар урнаштыру өчен файдаланырга мөмкин.

Планлаштырылган территорияне төзекләндерү, җирлек территориясеннән яңгыр һәм кар суларын чыгару, аның гомуми һәм санитария шартларын яхшырту, чокыр битләрен юдыру һәм аларны тарату буенча көрәш чаралары максатларында проект тарафыннан өстән-өстән агып төшүне оештыру һәм су агызу челтәрен урнаштыру тәкъдим ителә. СП 32.13330 нигезендә ачык су үткәргеч җайланмалар - канаулар, кювет, лотоклар районнарда-бер, ике катлы төзелеш һәм авыл җирлекләрендә, шулай ук күпер салынган парклар территориясендә урамнар, юллар, юллар һәм тротуарлар белән кисешкән урында күпер яки торбалар урнаштыру рөхсәт ителә. Ул катлаулы һәм кыйммәтле корылмалар таләп итми торган гади система булып тора. Су өсте суларын агызып чыгаруны җентекләп оештыру «Өске агынтыны оештыру» бүлегендә каралган

Шуны да истә тотарга кирәк, чокыр белән көрәш аның бөтен су җыю бассейны чикләрендә башкарылырга тиеш; бары тик шундый ысул белән генә инженер-мелиоратив чаралар уздырганда гына нәтиҗәле нәтиҗәләргә ирешергә мөмкин.

Бу җирлекләрдә, чокыр эрозиясе процесслары белән беррәттән, елгаларның яр буйларының җимерелүе күзәтелә. Әлеге процесслар торак пунктларда инженерлык объектлары, коммуникацияләр, су җыю урыннары, күперләр өчен куркыныч тудыра.

Яр буйлары - теләсә кайсы елгага хас табигый процесс. Бу күренеш белән көрәшү яки аны булдырмау өчен, ярларны кыйбатлы ныгыталар, дамбалар төзиләр, елга буйларында, аның йогынтысына дучар булган объекттан агып төшүче ясалма үзән барлыкка килгәнче, төрле регуляция чараларын гамәлгә ашыралар, кайвакыт инженерлык корылмаларын һәм коммуникацияләрне күчерү таләп ителә.

Эрозия процессларына каршы көрәш буенча тәкъдим ителә торган чаралар 4.13.1 нче таблицада китерелгән.

4.13.1 нче таблица

Эрозион процессларга бәйле территорияләрне инженерлык яклавы чаралары

№ т/б	Урнашу урыны	Куркыныч табигый процесслар	Чаралар
1	Мәллә-Тамак авылы	Руслы эрозия	Ярларны тындыру, бетонлау, тауларны габион саклау һәм яр кашын ныгыту.
2			
3			
4	Мәллә-Тамак авылы	Чокырлы эрозия	Чокырларның үсүен туктату, таулы канаулар кору, чокыр төбен һәм калкулыкларны ныгыту, тау битләрен яшелләндерү һәм тергезү, яңгыр суларын агызу

Үзенчәлекле грунтлары булган территорияләрдән файдалану чаралары

Бакча грунтлары төзелеш корылмаларында өстәмә атмосфера чыгару күрсәткечләреннән сакланырга тиеш. Агач утырту грунтлары ятуының катлаулы шартларын, аларның ана токымнарының бертөрле булмавы һәм аларның экзоген процессларга бирешмәве белән бәйле югары бертөрлелеген исәпкә алып, биналарны һәм корылмаларны проектлау һәм төзү эшләрен җентекләп башкарырга кирәк. Шул максаттан чыгып, утырма грунтларны үстерү районнарында эзләнүләрнең технологик схемасына гамәлдәге техник документацияне җәлеп итеп, деформацияле биналарны һәм корылмаларны сайлап алу буенча натуралап тикшерү дә кертелергә тиеш.

Агач утырту грунтларында фундаментларны проектлау, инженерлык-геологик тикшеренүләр нәтиҗәләре буенча, аларның физик-механик үзлекләре үзенчәлекләрен исәпкә алып, 6 нчы СНиП 2.02.01-83 бүлеге таләпләре нигезендә гамәлгә ашырыла.

Конструкцияләрнең сизгерлеген тигез булмаган деформацияләргә киметүне түбәндәге конструктив чаралар белән башкарырга тәкъдим ителә:

- зур туфрак явым-төшемнәре мөмкин булган урында табанлы нигезне куллану исәбенә басымны киметү;
- югары катлауның басымын түшәүче йомшак грунтның түшәмәле катламнарына бүлгәләргә сәләтле төп катлам буларак куллану;
- комлы яки башка мендәр җайланмасы;
- бинаның зур явым-төшем көтелә торган өлешендә тагын да тирәнрәк подваллар урнаштыру;
- биналарның бер өлешен консольләрдә төзү.

Автомобиль юлларын кышкы карап тоту чаралары

Кар көртләре барлыкка килүне булдырмау буенча саклык чараларына юлларны даими яки вакытлы кар саклау ярдәмендә яклау кирә.

Даими кар оясына кар саклый торган урман полосалары - кар саклый торган урман полосалары, даими коймалар кирә. Вакытлыча кар саклый торган калканнар, кар траншеялары, өемнәр.

Вакытлыча кар саклау җайланмаларын исәп-хисап буранына проектларга кирәк, чөнки вакытлы кар саклау эшләрен башкарганнан соң аны яңадан торгызу каралган.

Мәллә-Тамак авыл җирлегендә көньяк-көнбатыш җилләре өстенлек итә. Кар саклаучы урман полосалары карны саклауның иң ышанычлы, экологик акланган төре булып тора.

Проект белән җирлекнең төп юлларында саклык яшелләндерү тәкъдим ителә.

Кар саклагыч урман полосасы тыгыз (җитештерелми торган) конструкциягә ия булырга тиеш. Һәр полосаның мәҗбүри элементы ике рәтле куе куаклы үсемлекләр булырга тиеш.

Урман полосасындагы агачлар һәм куаклар арасындагы ераклык: уңайлы урман үсемлек шартларында - 2,5 м, ә авыр шартларда - 3,0 - 3,5 м кабул ителә.

Үсемлекләр арасындагы ераклык 0,5 - 1,0 м чикләрендә рөхсәт ителә.

Җир өслеге кашкасыннан юл буе кар саклагыч полосасына кадәр ераклык, урман полосаларының киңлеге һәм кар оприносы күләмнәре 250 м3/м га кадәр булган полосалар арасындагы аермаларның зурлыгы 4.13.2 нче таблица буенча билгеләнә:

4.13.2 нче таблица

Кар өелү күләменә карап урман полосаларын урнаштыру

Кар көрәүнең хисап күләме, м3/м	**Җир полотносы кашкасыннан урман утыртмаларына кадәр ераклык, м**	**Урман утыртмалары арасында аерма киңлеге, м**	**Урман утыртмалары өчен җирләр бүлеп бирелгән полосаларның киңлеге, м**
10 - 25	15 - 25	-	4
50	30	-	9
75	40	-	12
100	50	-	14
125	60	-	17
150	65	-	19
200	70	-	22
250	50	50	2*14

Кар чыгару мөмкинлеге булу сәбәпле, юл күчәренә карата кар саклый торган урман полосалары саклагыч участокка караганда 50 - 100 метрга озынрак итеп ясала.

Авыл хуҗалыгы җирләрендә булдырыла торган кар саклый торган полосаның озынлыгы зур булганда, һәр 800 - 1000 м саен авыл хуҗалыгы машиналарын узу өчен 10 - 15 м буенча технологик аермаларны күздә тотарга кирәк.

Булган кар саклый торган полоса конструкция, токымнар составы, урнаштыру нормаларын һәм башка билгеләрне канәгатьләндермәгән һәм нәтиҗәдә үзенең кар саклый торган функцияләрен үтәмәгән очракларда өстәмә чаралар каралырга тиеш.

Проект белән юллар участокларын көнбатыштан көнчыгышка таба юнәлтү буенча инженерлык чаралары тәкъдим ителә.

бураннар вакытында юлларның кар белән каплануын тәэмин итә торган барлык чаралар кардан арынуның мөмкин булган күләмнәрен кышка, бер буран һәм кышкы чор ахырына яки бер буран буранына фаразлауга нигезләнә.

Автомобиль юлларын кышкы карап тоту буенча чараларның бөтен системасы үтәлә торган эшләрне мөмкин кадәр җиңеләйткәндә һәм арзанайтканда автотранспорт хәрәкәте өчен уңайлы шартлар тудыру өчен төзелә.

Автомобиль юлларында кар токарлау җайланмалары аеруча киң таралыш алды.

Интенсив метель эшчәнлеге белән юл участокларында коймалар кулланырга киңәш ителә. Коймалар кар саклый торган хәрәкәтләр һәм кар эри торган хәрәкәтләр булырга мөмкин.

Юлларны кар көртләреннән яклауның ышанычлы чарасы - кар тотып тора торган коймалар - зур чыгымлы материаллы һәм югары бәяле капиталь типтагы җайланмалар. Кар тота торган коймалар урнаштыру алдыннан алдан икътисадый нигезләү һәм исәп-хисап ясарга туры килә.

Автомобиль юлына якын урнашкан даими кар саклый торган җирләрдә яки булганнарын көчәйтү мөмкин булмаганда, шулай ук икътисадый яктан акланган барлык очракларда урнаштыру мөмкин булмаган очракта, проект тарафыннан кар саклый торган вакытлы җайланмалар: кар саклый торган калканнар, траншеялар, кар стеналары куллану тәкъдим ителә.

Озын һәм интенсив бураннар чорында, алар вакытында калканнарның алмашынуы кыенлашкан, калкан сызыклары ике, өч һәм аннан да күбрәк рәтләр куя. рәтләр арасындагы ераклык калканның 30 биеклегенә тигез, өстәвенә, беренчесе, юлга якын, калкулыкны җир полотносы кашкасыннан 20 биеклеккә куя.

Автомобиль юлларын кар көртләреннән саклаганда кардан ясалган җайланмалар киң таралган.

Траншеялар мөстәкыйль саклану чарасы буларак - IV - V категория юлларында яки башка чаралар (урманнар, коймалар, калканнар) белән берлектә, кар саклый торган гамәлләрне көчәйтү һәм I, II, III категория юлларында кар саклый торган линияләрнең ышанычлылыгын арттыру өчен кулланыла ала.

Траншеяларның эш нәтиҗәлелеген күтәрү максатыннан, кар белән тутырылганнан соң, тирәнлекнең яртысына кадәр аларны иске эз буенча торгызалар..

Бер методны сайлау яки бер үк вакытта берничәсен куллану явым-төшемнең ешлыгына, трассаның шартларына һәм әһәмиятенә, җирлекнең матди иминлегенә бәйле.

Сейсмик куркыныч районнарда төзелеш шартлары

ТР тектоник районлаштыру схемасы нигезендә (Войтович Д.Е., 2001), карала торган территория Көнчыгыш Европа платформасының Идел-Урал антеклизының үзәк өлешендә, Көньяк - Минзәлә сейсмогзонасының максималь магнитудасы 5 булган Татар гөмбәзендә урнашкан. Авыл җирлеге янында Кама буе тирән ярылуы һәм Шалтин-Азнакай төбәк ярылуы уза.

Карта нигезендә (В - сейсмик куркыныч дәрәҗәсе, 5% ка тигез) СП 14.13330.2018 "сейсмик районнарда төзелеш. СНиП II-7-81 " актуальләштерелгән редакциясе, карала торган территория MSK-64 шкаласы буенча 6 балл җир тетрәүләр интенсивлыгы булган зонага карый, Россия ОСР-2016 Россия Федерациясе территориясен гомуми сейсмик районлаштыруның 1% картасы буенча, җирлек территориясе җир тетрәүләр интенсивлыгы булган зонага 6 балл керә.

Татарстан Республикасы территориясен сейсмик районлаштыру картасы буенча, инженер-геологик шартларны исәпкә алып (М 1:500 000), карала торган территориянең сейсмик балльлеге 7 балл тәшкил итә.

Җирлек территориясендә турыдан-туры төзелеш мәйданнарында (СНиП ll-7-81) инженер-геологик шартларны һәм сейсмик тәэсирләрне дә кертеп, геодинамик куркынычның барлык факторларын да исәпкә алырга кирәк. Төзелешне сейсмик йогынтыны һәм төзелеш материаллары һәм төзелеш эшләре сыйфатына югары таләпләрне исәпкә алып алып алып барырга кирәк (СНиП 2.02.01-83).

Биналарның һәм корылмаларның сейсмик каршылыгы тиешле конструктив карарлар белән тәэмин ителергә тиеш.

Сесмик районнарда проектлаганда инженер-геологик тикшеренүләр материалларына өстәмә рәвештә төзелеш мәйданчыгының сейсмик микрорайоны мәгълүматларын кулланырга кирәк.

Сесмик йогынтыны исәпкә алып, нигезләрне проектлау йөкләнешнең 20.13330 һәм СП 14.13330 таләпләре нигезендә билгеләнә торган махсус ярашлылыгы буенча исәпләү нигезендә башкарылырга тиеш.

4.14. Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чаралары, гражданнар оборонасы чаралары исемлеге

«Табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү буенча чаралар, Гражданнар оборонасы буенча чаралар исемлеге» пункты ГОСТ Р 22.2.10-2016 нигезендә эшләнгән «гадәттән тыш хәлләрдә куркынычсызлык. Территориаль планлаштыру документларын эшләгәндә табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү буенча чараларны нигезләү һәм исәпкә алу тәртибе», СП 165.1325800.2014 «Гражданнар оборонасы буенча инженер-техник чаралар» (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән), гражданнар оборонасы һәм территорияләрне гадәттән тыш хәлләрдән саклау өлкәсендәге башка норматив документлар, шулай ук чыганакларга ярашлы рәвештә Татарстан Республикасы Гражданнар оборонасы һәм гадәттән тыш хәлләр министрлыгы биргән мәгълүматлар һәм таләпләр (алга таба – ТР Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы) от 10.02.2022 № 512.

Территорияне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау буенча гамәлдәге чаралар, гражданнар оборонасы чаралары

Территория һәм оешмаларны гражданнар оборонасы буенча төркемнәргә (булган хәлгә) кертү

ТР Гадәттән тыш хәлләр министрлыгы мәгълүматы буенча, гражданнар оборонасы буенча төркемнәргә проектлана торган территория кагылмый.

Авыллар ((гамәлдәге хәл)

Башка районга халык эвакуациясе каралмаган.

Халыкны инженер яктан яклау (гамәлдәге хәл)

Шәхси участокларда иң гади ящерен урыннар (баз) бар.

Инженерлык инфраструктурасы (гамәлдәге хәл)

Су белән тәэмин итү

Хәзерге вакытта скважиналардан су алу мөмкинлеге күләме эчәргә яраклы һәм хуҗалык-көнкүреш ихтыяҗлары өчен суга ихтыяҗны каплый. Скважиналар дебиты шулай ук кирәк булган очракта су җыю җайланмасы күләмен арттырырга мөмкинлек бирә.

Җирлекнең барлык торак пунктларында үзәкләштерелгән су агымы юк.

Газ белән тәэмин итү

Мәллә-Тамак, НаратАсты авылларына газ югары басымлы, II категорияле газүткәргечләр аша газ бүлү пунктларына (ГРП) кадәр бирелә. Алга таба урта һәм түбән басым челтәрләре буенча газ турыдан-туры кулланучыга бирелә. Югары басымлы газүткәргечләр биналарга һәм корылмаларга кадәр минималь ераклык саклаган җирлек территориясе буйлап салынган.

Электр белән тәэмин итү

Мәллә - Тамак авыл җирлегенең торак пунктларын электр белән тәэмин итү 10кВ электр тапшыру линиясе аша гамәлгә ашырыла. Җирлек территориясе буенча транзит белән ВЛ 110 кВ Мөслим-Пучы; ВЛ 35 кВ (202-97 НПС Мөслим-Мөслим) электр тапшыру линияләре бара.

Граждан оборонасы буенча хәбәр итү системасы (гамәлдәге хәл)

Хәбәр итү системалары " һава сигнализациясе!"(хәрби чорда) электр сиреналары, сигнал тавышлы сөйләшә торган җайланмалар, тавыш көчәйткечләр ярдәмендә һәм халыкка һәм идарә органнарына хәбәр итү сигналларын һәм мәгълүматларын җиткерү(165.1325800.2014 СП 6.39(үзгәрешләре һәм өстәмәләре белән) «итм ГО буенча").

Потенциаль куркыныч объектлар, куркыныч җитештерү объектлары һәм мөмкин булган куркыныч зоналары (булган урыны)

"Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән саклау турында" 21.12.1994 ел, № 68-ФЗ Федераль закон нигезендә, потенциаль куркыныч объект - җаваплылык дәрәҗәсендәге биналар һәм корылмалар, яки берьюлы биш меңнән артык кеше була торган объект.

2009 елның 30 декабрендәге 384-ФЗ номерлы Федераль закон (02.07.2013 ел редакциясе) "Биналар һәм корылмаларның иминлеге турында техник регламент" нигезендә, Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексы нигезендә аеруча куркыныч, техник яктан катлаулы яки уникаль объектларга кертелгән биналар һәм корылмалар югары дәрәҗәдәге җаваплылык дәрәҗәсендәге биналарга һәм корылмаларга карый, алар арасында I һәм II класслы куркыныч җитештерү объектлары бирелә, алардан файдаланалар, эшкәртеләләр, эшкәртеләләр, саклана, саклана, юкка чыгарыла (РФ Шәһәр төзелеше кодексының 48 маддәсенең 11 нче пунктында).

Җирлек территориясендә «Куркыныч җитештерү объектларының сәнәгать иминлеге турында» 1997 елның 21 июлендәге 116-ФЗ номерлы Федераль закон (алга таба - №116-ФЗ) белән билгеләнгән куркыныч җитештерү объектлары урнашкан. Шартлау куркыныч объектларына 0,005 Мпадан артык басымлы газүткәргечләр керә, алар, 2 нче 116-ФЗ кушымтасының 4 пункты нигезендә, III куркынычлык классына ия.

Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясендә аварияләр гадәттән тыш хәлләр зоналары барлыкка килүгә китерергә мөмкин булган потенциаль куркыныч объектларга газ белән тәэмин итү тармакара челтәре карый.

Авыл җирлеге территориясендә бер биотермик чокыр урнашкан.

Янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү системасы (гамәлдәге хәл)

Авыл җирлегендә үз янгын сүндерү часте юк, янгын сүндерү машинасы башка авыл җирлегеннән килә.

Янгынга каршы тышкы су белән тәэмин итү чыганакларына янгын гидрантлары һәм су башнясы керә, ул 10 минутлык янгынга каршы су запасын саклый.

СП 31.13330.2012 нигезендә, шулай ук П70.0010.09-90 катлаулы булмаган объектларында эчке һәм тышкы янгын сүндерү системаларын проектлау буенча Пособие нигезендә, тышкы янгын сүндерүгә су тоту нормасы һәр торак пункт өчен 5 л/с тәшкил итә (1000 кешедән азрак халкы булган торак пунктта 1 тапкыр янгыннар саны). Эчке янгын сүндерүгә суның хисап чыгышы 2,5 л/с. янгынны сүндерү озынлыгы - 3 сәгать.

Сугыш вакытында һәм техноген һәм табигый характердагы гадәттән тыш хәлләр вакытында территориянең эшләвенең тотрыклылыгын арттыру, халыкны яклау һәм тормыш белән тәэмин итү буенча тәкъдимнәр

Территория һәм оешмаларны гражданнар оборонасы буенча төркемнәргә кертү (тәкъдим ителә торган чаралар)

Территориянең гражданнар оборонасы буенча категориясе булмау сәбәпле, гамәлдәге производство объектларының тотрыклылыгын арттыру чараларын эшләү таләп ителми.

Урнашу (тәкъдим ителә торган чаралар)

Гражданнар оборонасы буенча төркемнәргә кертелмәгән торак пунктлар территорияләре өчен 6.2.2. ГОСТ Р 22.2.10-2016, эвакуацияләнергә һәм имин районга җибәрелергә тиешле халык санын исәпләү таләп ителми.

Халыкны инженер яктан яклау (тәкъдим ителә торган чаралар)

Мәллә - Тамак авыл җирлеге куркынычсыз район булып тора.

Җирлек территориясендә гражданнар оборонасының яклау корылмаларын төзү таләп ителми.

Инженерлык инфраструктурасы (тәкъдим ителә торган чаралар)

Су белән тәэмин итү

Су куллану исәпләүләре буенча чыганаклардан мөмкин булган су алу күләмнәренә төзәтмәләр кертергә кирәк. Кирәкле күләмнәргә ирешү насосларны көчлерәк су белән тәэмин итү чыганаклары санын арттыру юлы белән гамәлгә ашырылырга мөмкин. Кирәк булганда торак пунктларны су белән тәэмин итү схемасына яисә яңа проектка үзгәрешләр кертүне күздә тотарга кирәк.

Скважиналарның ким дигәндә яртысы электр кабул итүчеләрнең автоном резерв энергия чыганакларына кушылырга һәм насосларны күчмә электр станцияләренә тоташтыру өчен җайланмалар булырга тиеш.

Шулай ук 165.1325800.2014 "Гражданнар оборонасы буенча инженер-техник чаралар" таләпләренә ярашлы рәвештә, су алу корылмаларының бер төркеме сафтан чыккан очракта, калган корылмаларның куәте объектларның җитештерү-техник ихтыяҗларына, шулай ук тыныч вакытта халык саныннан чыгып, авария режимы буенча су бирүне тәэмин итәргә тиеш.

Радиоактив пычранудан һәм (яисә) су белән тәэмин итү объектларын электр энергиясе белән үзәкләштерелгән тәэмин итү шартларында су белән тәэмин итә торган имин зонада су белән тәэмин итүдән саклаучы суммар проект

җитештерүчәнлеге халыкның ихтыяҗларын канәгатьләндерү өчен җитәрлек булырга тиеш, шул исәптән эвакуацияләнгән, шулай ук барлык милек рәвешендәге предприятиеләрдә, крестьян (фермер) һәм шәхси ярдәмче хуҗалыкларда, эчәр суларда булган авыл хуҗалыгы хайваннары һәм кошлары; халык өчен - бер кешегә кимендә 25 л исәбеннән; авыл хуҗалыгы хайваннары һәм кошлары өчен - Россия Авыл хуҗалыгы министрлыгы билгели торган нормалар буенча (5.23.13800.2014).

Газ белән тәэмин итү

Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2000 елның 20 ноябрендәге 878 номерлы карары белән расланган “Газ бүлү челтәрләрен саклау кагыйдәләре” нигезендә биналарга һәм корылмаларга кадәр минималь ераклыктагы саклау зоналары режимын үтәргә кирәк. 62.13330.2011

Электр белән тәэмин итү

Проектлана торган территория гражданнар оборонасы буенча төркемнәргә карамый, электр белән тәэмин итү системасын урнаштыруга махсус таләпләр юк.

Хәбәрләү системасы (тәкъдим ителә торган чаралар)

Хәбәрнең җирле системасы 165.1325800.2014 нче уртак предприятие таләпләренә туры килергә тиеш.

Җирлек территориясендә гадәттән тыш хәлләр килеп чыгу һәм килеп чыгу куркынычы янау очрагына, бигрәк тә урман янгыннарына, Мелля бистәсендә Тамак телендә, бердәм дежур диспетчерлык хезмәтенә (алга таба - ЕДДС) тоташтырылган һәм ашыгыч хәбәрләр тапшыру өчен халыкның игътибарын электрон массакүләм мәгълүмат чараларына җәлеп итәргә мөмкинлек бирә торган комплекслы мәгълүмат системасы оештырылган. Шулай ук район ЕДСка тоташтырып 1000 м хәбәр итү радиусы белән РСУ-300 сөйләм сиренасы җайланмаларының эшкә сәләтен тәэмин итәргә кирәк. Сөйләм сиренасы җайланмасын эшләтү өчен Интернетка тоташу яки телефон элемтәсе булырга тиеш.

Тәкъдим ителгән RSU урнаштыру график материалда күрсәтелә

Потенциаль куркыныч объектлар, куркыныч җитештерү объектлары һәм мөмкин булган зоналар (тәкъдим ителә торган чаралар)

Җирлек территориясе буенча баручы минималь газүткәргечләрнең сак зоналары һәм зоналары режимын үтәргә һәм радиоактив калдыкларны саклау пунктының саклау режимын сакларга кирәк.

Янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү системасы (тәкъдим ителә торган чаралар)

«Янгын куркынычсызлыгы турында» 21.12.1994 ел, №69-ФЗ Федераль законның (22.12.2020 ел, ред.) 19 статьясы нигезендә, авыл торак пунктлары

чикләрендә янгын куркынычсызлыгының беренчел чараларын тәэмин итү буенча җирлекләрнең җирле үзидарә органнары вәкаләтләренә керә:

– янгыннан ирекле саклауны оештыру өчен шартлар тудыру, шулай ук гражданнарның янгын куркынычсызлыгын тәэмин итүдә башка рәвешләрдә катнашуы өчен;

– авыл торак пунктларында һәм алар янәшәсендәге территорияләрдә урнашкан тышкы су белән тәэмин итү чыганакларыннан елның теләсә кайсы вакытында су җыю өчен шартлар тудыру;

– янгынны сүндерүнең беренчел чаралары һәм янгынга каршы инвентарь белән гомуми файдалану территорияләрен җиһазлау;

– янгынга каршы дәүләт хезмәтенең халыкка һәм бүлекчәләренә янгын турында хәбәр итү чараларын оештыру һәм кабул итү;

– янгынны локальләштерү, янгынга каршы дәүләт хезмәте бүлекчәләре килеп җиткәнче кешеләрне һәм мөлкәтне коткару чараларын күрү;

– җирлекләр һәм шәһәр округлары территорияләрен үстерү планнарына, схемаларына һәм программаларына янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү чараларын кертү;

– янгын куркынычсызлыгы чаралары турында халыкка мәгълүмат җиткерүдә, шул исәптән халык җыелышларын оештыру һәм уздыру юлы белән, Россия Федерациясе субъектларының дәүләт хакимияте органнарына ярдәм күрсәтү;

– янгын куркынычы арткан очракта махсус янгынга каршы режим билгеләү.

Янгыннарны профилактикалау, аларның таралуын чикләү өчен, 22.07.2008 №123-ФЗ (2018 елның 27 декабрендәге 123-ФЗ) "Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент" (алга таба - №123-ФЗ) Федераль законның 63 маддәсе нигезендә янгын куркынычсызлыгы буенча беренчел чараларны гамәлгә ашырырга кирәк.

Бина һәм корылмалардан алып урманчылыкларга, газүткәргечләргә кадәр янгынга каршы араны сакларга кирәк.

4.14 нче пункт нигезендә 4.13130 "Янгынга каршы тору системалары. Саклау объектларында янгын таралуны чикләү. Күләмле-планлаштыру һәм конструктив чишелешләргә таләпләр», индивидуаль аз катлы торак төзелеше булган шәһәр торак пунктлары биналарыннан, корылмаларыннан, шулай ук утар янындагы, бакча кишәрлекләрендәге торак йортлардан урман утыртмалары чикләренә кадәр 30 метрдан да ким булмаган ара булырга тиеш. Бакчадагы җир кишәрлекләрендә бакча йортларыннан һәм хуҗалык корылмаларыннан урманнарга кадәр ераклыклар кимендә 15 м булырга тиеш.

№123-ФЗ 74 статьясы нигезендә, җир асты җирле газүткәргечләр күчәреннән торак пунктларга, аерым Сәнәгать һәм авыл хуҗалыгы оешмаларына, биналарга һәм корылмаларга кадәр булган янгынга каршы аралар «техник җайга салу турында» Федераль закон нигезендә кабул ителгән техник регламентларда билгеләнгән минималь дистанцияләргә, эш басымы дәрәҗәсенә, диаметрына, дәрәҗәсенә карап, объектларның җаваплылыгы таләпләргә туры килергә тиеш.

Урман массивлары һәм яшел утыртмалары буенча уза торган кабельле һәм һава элемтә линияләре һәм радиофикация линияләре өчен чыбык-чабык линияләре һәм радиофикация линияләре алып баручы предприятиеләр көче белән янгын ягыннан хәвефсез халәттә булырга тиеш.

Торак пунктларда һәр йортка янгын сүндерү техникасының подъезды тәэмин ителергә тиеш.

Янгын сүндерү максатларында сулык (су агымы) ярында пирс булдыруны күздә тотарга кирәк, анда кышкы вакытта туңуны исәпкә алып, 1 метрдан да ким булмаган су тирәнлеге, җирлек территориясендә янгын баклары (резервуарлар) урнаштырырга кирәк. Янгын сүндерү сулыклары сыйфатында буаларны кулланырга мөмкин. Су башняларын су алу җайланмалары белән җиһазландырырга.

Янгын гидрантларын урнаштыруны "янгыннан саклау системалары" СП 8.13130 нигезендә гамәлгә ашырырга кирәк. Тышкы янгынга каршы су белән тәэмин итү, Россия Гадәттән тыш хәлләр министрлыгының 30.03.2020 № 225 боерыгы белән расланган янгын куркынычсызлыгы таләпләре. Россия ГТХМ 30.03.2020 № 225 боерыгы белән). Сууткәргеч челтәрендә янгын гидрантларын урнаштыру, янгын сүндерү җиңнәренең озынлыгын исәпкә алып, әлеге челтәрдә хезмәт күрсәтелә торган теләсә кайсы бина, корылма яки аның бер гидранттан (су кулланганда 15 л/с тан кимрәк) өлешенең янгын сүндерүен тәэмин итәргә тиеш.

"Янгыннан ирекле саклау турында" 2011 елның 6 маендагы 100-ФЗ номерлы Федераль закон (22.02.2017 ел) нигезендә ирекле янгын сагы булдыруны күздә тотарга кирәк.

Коры үсемлекләрнең януын профилактикалау буенча халык белән эш алып барылырга тиеш, чөнки ландшафт (табигый) янгыннарның 90 проценты кеше эшчәнлегенә яисә аның гамьсезлегенә бәйле рәвештә барлыкка килә.

Җирле үзидарә органнары, Урман кодексы нигезендә билгеләнгән үз вәкаләтләре чикләрендә, гражданнарның урманнарга килүен һәм транспорт чараларын кертүне, урманнарда янгын куркынычсызлыгын тәэмин итү максатларында урманнарда билгеле бер эшләрне башкаруны башкарма хакимиятнең федераль органы билгеләгән тәртиптә чикли.

Урман фонды урманнары чикләрендә янгынга каршы төзекләндерү буенча түбәндәге чаралар тәэмин ителергә тиеш:

- кисәтү чаралары буларак: стендлар, кисәтү аншлаглары, шлагбаумнар кую, гражданнарның ял зоналарын төзекләндерү;

- янгыннарның таралуын чикләү чаралары сыйфатында: минераллаштырылган полосаларны урнаштыру, аларны ел саен яңарту;

- янгынга каршы билгеләнгән юлларны реконструкцияләү, су белән тәэмин итү чыганакларына керү юлларын төзү, янгын сүндерү сулыкларын урнаштыру;

- янгынга каршы җиһазлар сатып алу.

Авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләрдә янгын куркынычсызлыгы кагыйдәләрен үтәүне тәэмин итүгә юнәлдерелгән түбәндәге чаралар гамәлгә ашырылырга тиеш:

- авыл хуҗалыгы билгеләнешендәге җирләрдә, шулай ук агач-куак үсемлекләрендә корыган үләнне яндыруны, корыган һәм сарган калдыкларны яндыруны булдырмау;

- Урман һәм торф массивлары янындагы авыл хуҗалыгы производстволары территорияләрен чиста тоту, аларны чүп-чардан һәм коры-сарыдан чистарту.

5. ТЕХНИК-ИКЪТИСАДИ КҮРСӘТКЕЧЛӘР

5.1 таблица

Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының Мәллә - Тамак авыл җирлеге территориясеннән файдалану балансы

№ т/б	Территориянең исеме	Хәзерге торышы.		Исәп-хисап вакыты (2042 ел)	
		га	%	га	%
	Мәллә-Тамак авыл җирлеге территориясенең гомуми мәйданы, шул исәптән:	6585,55	100	6585,55	100
1	Торак пунктлар территорияләре, шул исәптән:	182,3567	2,77	180,1801	2,73
1.1	Мәллә-тамак	143,5095	2,18	141,3329	2,14
1.2	Нарат-Асты	38,8472	0,59	38,8472	0,59
2	Җитештерү зоналары, инженерлык һәм транспорт инфраструктурасы зоналары, шул исәптән:	19,7269	0,30	19,7269	0,2995
2.1	Транспорт инфраструктурасын үстерү	6,63	0,10	6,63	0,1006
2.2	- инженерлык инфраструктурасы зонасы	2,2	0,03	2,2	0,0334
2.3	- җитештерү зонасы	2,4816	0,04	2,4816	0,0376
2.4	-коммуналь-склад зонасы	9,78	0,15	9,78	0,1485
3	Авыл хуҗалыгы куллану зонасы, шул исәптән:	4893,26	74,30	4893,26	74,3029
3.1	- авыл хуҗалыгы җирләре зонасы	4893,26	74,30	4893,26	74,3029
3.2	- а/х җитештерү зонасы	15,2617	0,23	15,2617	0,2317
4	Урманнар зонасы	1359,5025	20,64	1359,5025	20,6437
5	Махсус билгеләнештәге зоналар, шул исәптән:	5,7623	0,09	7,9386	0,1205
5.1	- зиратлар зонасы	5,7098	0,09	7,8861	0,1197
6	Акваторияләр зонасы	108,3779	1,65	108,3779	1,6456

Торак пункт территорияләрен кыскарту торак пункт чикләреннән зиратны төшереп калдыруга бәйле.

5.2 таблица

Генераль план проектының төп техник-икътисадый күрсәткечләре

№ т/б	Күрсәткеч атамасы	Үлчәү берәмлеге	Беренче ел	Беренче чират (2032 ел.)	Исәп-хисап вакыты (2042 ел)
1.	**Халык**				
1.1	Даими халык саны-барлыгы, шул исәптән:	кеше	647	500	470
	Мәллә-Тамак авылы	кеше	533	420	400
	Нарат-Асты ав.	кеше	144	80	70
1.2	Икенче торак төзүче халык саны - барлыгы, шул исәптән:	кеше	-	-	-
	Мәллә-Тамак авылы	кеше	-	-	-
	Нарат-Асты ав.	кеше	-	-	-
2.	**Торак фонды**				
2.1	Даими халык өчен торак фонды - барлыгы, шул исәптән:	мең кв. м.	21,6	21,6	21,6
	Мәллә-Тамак авылы	мең кв. м.	17,2	17,2	17,2
	Нарат-Асты ав.	мең кв. м.	4,4	4,4	4,4
2.2	Халыкның торак фонды, икенче торак төзүче - барлыгы, шул исәптән:	мең кв. м.	-	-	-
	Мәллә-Тамак авылы	мең кв. м.	-	-	-
	Нарат-Асты ав.	мең кв. м.	-	-	-
3.	**Халыкка социаль һәм мәдәни-көнкүреш хезмәте күрсәтү объектлары**				
3.1	Мәктәпкәчә белем бирү оешмалары, шул исәптән	урын	18	16	14
	- хәзерге сакланган		-	-	-
	- яңа төзелеш		-	-	-
3.2	Гомуми белем бирү оешмалары, шул исәптән	урын	18	23	27
	- хәзерге сакланган		-	18	23
	- яңа төзелеш		-	5	5
3.3	Балаларга өстәмә белем бирүне оештыру, шул исәптән	урын	-	28	25
	- хәзерге сакланган		-	-	28
	- яңа төзелеш		-	28	-
3.4	Дәвалау-профилактика медицина оешмалары, шул исәптән	пос. в сменага	12	12	12
	- хәзерге сакланган		-	12	12
	- яңа төзелеш		-	-	-
3.5	Мәдәният йортлары, авыл клублары, шул исәптән	урын	233	233	233
	- хәзерге сакланган		-	233	233
	- яңа төзелеш		-	-	-
3.6	Китапханәләр,шул исәптән	мең данә	9,250	9,250	9,250
	- хәзерге сакланган		-	9,250	9,250
	- яңа төзелеш		-	-	-
3.7	Спорт заллары, шул исәптән	идәннең кв. м мәйданы	162	9026	9513
	- хәзерге сакланган		-	162	9026
	- яңа төзелеш		-	8864	487
3.8	Яссы спорт корылмалары, шул исәптән.	Объект	0	1	1
	- хәзерге сакланган		-	1	1
	- яңа төзелеш		-	1	-
3.9	Сәүдә предприятиеләре, шул исәптән	кв.м сәүдә.мәйдан	54	150	150
	- хәзерге сакланган		-	54	150
	- яңа төзелеш		-	96	-

№ т/б	Күрсәткеч атамасы	Үлчәү берәмлеге	Беренче ел	Беренче чират (2032 ел.)	Исәп-хисап вакыты (2042 ел)
3.10	Көнкүреш хезмәте күрсәтү предприятиеләре, шул исәптән	эш урыны	-	2	2
	- хәзерге сакланган		-	-	1
	- яңа төзелеш		-	1	1
3.11	Җәмәгать туклануы предприятиеләре, шул исәптән	утыру урыннары	-	20	19
	- хәзерге сакланган		-	-	20
	- яңа төзелеш		-	20	-
3.12	Элемтә бүлекләре, шул исәптән	Объект	1	1	1
	- хәзерге сакланган		-	-	-
	- яңа төзелеш		-	-	-
3.13	Отделениеләр, банк филиаллары, шул исәптән	Объект	-	-	-
	- хәзерге сакланган		-	-	-
	- яңа төзелеш		-	-	-
3.14	полиция,шул исәптән	Объект	-	1	1
	- хәзерге сакланган		-	-	-
	- яңа төзелеш		-	1	-
3.15	Җәмәгать бәдрәфләре, шул исәптән	прибор	-	1	1
	- хәзерге сакланган		-	-	1
	- яңа төзелеш		-	1	-
4.	**Халыкка көнкүреш хезмәте күрсәтү**				
4.1	зиратларның гомуми мәйданы, га	га	6,3	6,3	6,3
5.	**«Транспорт инфраструктурасы»;**				
5.1	Гомуми файдаланудагы автомобиль юлларының озынлыгы - барлыгы, шул исәптән:	км	20,24	21,74	21,74
5.1.1	Федераль әһәмияттәге	км	-	-	-
5.1.2.	Төбәк яисә муниципальара әһәмияттәге	км	6,91	6,91	6,91
5.1.3	Җирле әһәмияттәге	км	13,33	14,83	14,83
6	**Инженерлык инфраструктурасы**				
6.1	Су белән тәэмин итү				
	- су куллану	Куб. м./в тәүлеккә	647	500	470
6.2	Канализация				
	- юынты суларның гомуми күләме	Куб. м./в тәүлеккә	647	500	470
6.3	Санитар чистарту				
	- каты көнкүреш калдыклары күләме	т/ел	174,69	135,00	126,90
	- каты көнкүреш калдыклары өчен контейнерлар	данә	-	10	9
6.4.	Җылылык белән тәэмин итү				
	- котельныйларның гомуми саны	данә	-	3	-
6.5.	Газ белән тәэмин итү				
	- газның еллык чыгымы	елына мең нм3	194,1	150,0	141,0
6.6.	Электр белән тәэмин итү				
	- еллык электр куллану	мең кВт.сәг./ел	318,32	246,00	231,24
	- исәп-хисап егәрлеге	кВт	129,40	100,00	94,00
	- трансформатор подстанцияләренең гомуми егәрлеге	кВА	219,50	169,70	159,50

6. КУЛЛАНЫЛГАН ӘДӘБИЯТ ИСЕМЛЕГЕ

Норматив-хокукый актлар

1. Россия Федерациясе Шәһәр төзелеше кодексының 2004 елның 29 декабрендәге 190-ФЗ номерлы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).
2. Россия Федерациясенең 2001 елның 25 октябрендәге 136-ФЗ номерлы җир кодексы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).
3. Су кодексы 3.06.2006г. №74-ФЗ (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).
4. 4.12.2006г. №200-ФЗ урман кодексы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).
5. Гражданлык кодексы 30.11.1994г. №51-ФЗ (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).
6. - 2003 елның 6 октябрендәге 131-ФЗ номерлы «Россия Федерациясендә җирле үзидарәне оештыруның гомуми принциплары турында» федераль закон;
7. «Россия Федерациясе халыкларының мәдәни мирас объектлары (тарих һәм мәдәният ядкарьләре) турында» 25.06.2002, № 73-ФЗ номерлы Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).
8. «Җирләрне яисә җир кишәрлекләрен бер категориядән икенчесенә күчерү турында» 2004 елның 21 декабрендәге 172-ФЗ номерлы Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).
9. «Дәүләт һәм муниципаль мөлкәтне хосусыйлаштыру турында» 2001 елның 21 декабрендәге 178-ФЗ номерлы Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).
10. «Дәүләт реестрлары белешмәләрендәге каршылыкларны бетерү һәм җир кишәрлегенең билгеле бер җирләр категориясенә каравын билгеләү максатларында Россия Федерациясенең аерым закон актларына үзгәрешләр кертү турында» 2017 елның 29 июлендәге 280-ФЗ номерлы Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).
11. 2008 елның 22 июлендәге 123-ФЗ номерлы «Янгын куркынычсызлыгы таләпләре турында техник регламент» Федераль законы.
12. «Янгыннан ирекле саклау турында» 06.05.2011 № 100-ФЗ Федераль закон (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).
13. «Җитештерү объектларының сәнәгать иминлеге турында» 1997 елның 21 июлендәге 116-ФЗ номерлы федераль законы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).
14. - 1994 елның 21 декабрендәге 68-ФЗ номерлы «Халыкны һәм территорияләрне табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрдән яклау турында»гы федераль закон;
15. - 2009 елның 30 декабрендәге 384-ФЗ номерлы «Биналарның һәм корылмаларның куркынычсызлыгы турында техник регламент» федераль законы;
16. «2024 елга кадәр иҗтимагый инфраструктура, социаль хезмәтләр белән тәэмин ителешнең социаль гарантияләре дәрәҗәсен билгеләү турында» 2009 елның 26 гыйнварындагы 42 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар кабинеты карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

17. «Эре янгыннарны сүндерү өчен көчләрне һәм чараларны җәлеп итү планын раслау, Татарстан Республикасы территориясендә һәлакәтләрнең гадәттән тыш хәлләрен бетерү турында» 2004 елның 11 октябрендәге 447 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары.

18. «Татарстан Республикасында җирле үзидарә турында» 2004 елның 28 июлендәге 45-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

19. «Мөслим муниципаль районы» муниципаль берәмлегенең һәм аның составындагы муниципаль берәмлекләрнең территорияләре чикләрен билгеләү һәм аларның статусы турында» 2005 елның 31 гыйнварындагы 20-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

20. Кагыйдәләр җыентыгы СП 42.13330.2016 «Шәһәр төзелеше. "Шәһәр һәм авыл җирлекләрен планлаштыру һәм төзү» СНиП 2.07.01-89 актуальләштерелгән редакциясе РФ төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 2016 елның 30 декабрендәге 1034/пр номерлы боерыгы белән (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

21. Татарстан Республикасының шәһәр төзелешен проектлауның республика нормативлары Министрлар Кабинетының 2013 елның 27 декабрендәге 1071 номерлы карары белән (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) расланган

22. СП 2.1.3678-20 «оешмаларга, биналарны, корылмаларны, җиһазларны һәм транспортны эксплуатацияләүгә, шулай ук товарлар сатуны, эшләр башкаруны яки хезмәтләр күрсәтүне гамәлгә ашыручы хуҗалык итүче субъектларның эшчәнлек шартларына карата санитар-эпидемиологик таләпләр» РФ Баш санитар табибының 24.12.2020 № 44 карары белән расланган

23. Кагыйдәләр җыелмасы 62.13330.2011 «Газ бүлү системалары» СНиП 42-01-2002 актуаль редакциясе (РФ Төбәк үсеше министрлыгының 27.12.2010 боерыгы нигезендә). N 780)3-5 номерлы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән);

24. СП 42-101-2003 «Металл һәм полиэтилен торбалардан газ бүлү системаларын проектлау һәм төзү буенча гомуми нигезләмәләр».

25. СанПиН 2.2.1/2.1.1200-03 «Санитар-яклау зоналары һәм предприятиеләрнең, корылмаларның һәм башка объектларның санитар классификациясе» - яңа редакциядә расланган РФ Баш дәүләт санитария табибының 2007 елның 25 сентябрендәге карары белән N 74) (үзгәрешләр белән 2014 елның 25 апреленә).

26. СП 30.13330.2020 «Эчке суүткәргеч һәм биналарны канализацияләү» (РФ Төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалыгы министрлыгының 30.12.2020 № 920/пр боерыгы белән).

27. СП 124.13330.2012 «Җылылык челтәрләре». СНиП 41-02-2003 актуаль редакциясе (РФ Төбәк үсеше министрлыгының 2012 елның 30 июнендәге 280 номерлы боерыгы белән расланган).

28. РД 34.20.185-94 «Шәһәр электр челтәрләрен проектлау буенча инструкция».

29. СО 153-34.48.519-2002 «0,4-35 кВ көчәнешле һава электр линияләрендә элемтә җепселле-оптик линияләрен проектлау, төзү һәм эксплуатацияләү кагыйдәләре.

30. Россия Федерациясе Энергетика министрлыгының 2015 елның 23 июнендәге 380 номерлы «Электр энергиясен кулланучыларның аерым энергия кабул итүче җайланмалары (энергия кабул итүче җайланмалар төркемнәре) өчен актив һәм реактив куәтне куллану нисбәтен исәпләү тәртибе турында» боерыгы (Россия Юстиция министрлыгы тарафыннан 2015 елның 22 июлендәге 38151 номерлы теркәлгән).

31. «Каты коммуналь калдыкларны туплау нормативларын раслау турында» 2016 елның 12 декабрендәге 922 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

32. Калдыклар, шул исәптән каты коммуналь калдыклар белән эш итү өлкәсендә Татарстан Республикасы территориаль схемасы Министрлар Кабинетының 2018 елның 13 мартындагы 149 номерлы карары белән (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән)расланган

33. СП кагыйдәләр җыелмасы 14.13330.2018 "сейсмик районнарда төзелеш". СНиП II-7-81 актуаль редакциясе (РФ Төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалыгы министрлыгының 2018 елның 24 маендагы 309/пр номерлы боерыгы белән расланды).

34. Кагыйдәләр җыелмасы 115.13330.2016 "Куркыныч табигый йогынты геофизигы". СНиП 22-01-95 актуаль редакциясе (Россия Федерациясе Төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалыгы министрлыгының 2016 елның 16 декабрендәге 956/пр номерлы боерыгы белән расланды).

35. Кагыйдәләр җыелмасы 31.13330.2021 «Су белән тәэмин итү. Тышкы челтәрләр һәм корылмалар»; СНиП актуаль редакциясе 2.04.02-84 (РФ Төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 27.12.2021г. № 1016/пр боерыгы белән расланды).

36. "Янгынга каршы көрәш системалары" 8.130.2020 нче номерлы кагыйдәләр җыелмасы. Тышкы янгынга каршы су белән тәэмин итү, Янгын куркынычсызлыгы таләпләре" РФ Гражданнар оборонасы эшләре, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла-казалар нәтиҗәләрен бетерү министрлыгы тарафыннан расланган 30.03.2020г. №225

37. П 70.0010.09-90 Эчке һәм тышкы янгын сүндерү системаларын проектлау буенча пособие гади булмаган объектлар.

38. Кагыйдәләр җыелмасы 116.13330.2012 "Территорияләрне, биналарны һәм корылмаларны куркыныч геологик процесслардан инженер яклау. Төп нигезләмәләр. СНиП 22-02-2003 актуаль редакциясе (РФ Төбәк үсеше министрлыгының 2012 елның 30 июнендәге 274 номерлы боерыгы белән расланган).

39. Кагыйдәләр җыелмасы СП 20.13330.2016 " йөкләнеш һәм йогынты» СНиП 2.01.07-85 актуаль редакциясе (РФ Төзелеш һәм торак-коммуналь

хуҗалыгы министрлыгының 2016 елның 3 декабрендәге 891/пр номерлы боерыгы беләнраслап) (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

40. ГОСТ Р 22.2.10-2016 «Гадәттән тыш хәлләрдә куркынычсызлык. Территориаль планлаштыру документларын әзерләгәндә гражданнар оборонасы чараларын, табигый һәм техноген характердагы гадәттән тыш хәлләрне кисәтү чараларын нигезләү һәм исәпкә алу тәртибе». (Техник җайга салу һәм метрология буенча Федераль агентлыкның 2016 елның 29 июнендәге 727-ст номерлы боерыгы белән расланды).

41. Кагыйдәләр җыелмасы СП165.1325800.2014 «Гражданнар оборонасы буенча инженер-техник чаралар». СНиП 2.01.51-90 (РФ Төзелеш һәм торак-коммуналь хуҗалык министрлыгының 2014 елның 12 ноябрендәге 705/пр номерлы боерыгы белән расланган) актуаль редакциясе (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

42. Кагыйдәләр җыелмасы СП 4.13130.2013 «Янгыннан саклау системалары. Саклау объектларында янгын таралуны чикләү. Күләмле-планлаштыру һәм конструктив чишелешләргә таләпләр (Россия Федерациясе Гражданнар оборонасы эшләре, гадәттән тыш хәлләр һәм табигый бәла-казалар нәтиҗәләрен бетерү министрлыгының 2013 елның 24 апрелендәге боерыгы белән расланган). 288 номерлы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән);

43. Су басу куркынычы булган зоналарга эләгүче Татарстан Республикасы торак пунктлары исемлеге Министрлар Кабинетының 2013 елның 29 августындагы 1625-р номерлы күрсәтмәсе (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) белән расланган

44. Аеруча кыйммәтле продуктив авыл хуҗалыгы җирләре исемлеге Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2016 елның 23 декабрендәге 3056-р номерлы күрсәтмәсе (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән)белән расланган

45. ИТС 10-2019 Иң яхшы мөмкин булган технологияләр буенча мәгълүмати-техник белешмәлек. Җирлекләрне, шәһәр округларын үзәкләштерелгән су чыгару системаларын кулланып, агып төшүче суларны чистарту.

46. СанПиН 2.1.3684-21 «Шәһәр һәм авыл җирлекләре территорияләрен тотуга, су объектларына, эчә торган суга һәм халыкны эчә торган су белән тәэмин итүгә, атмосфера һавасына, туфракка, торак урыннарына, җитештерү, иҗтимагый биналарны эксплуатацияләүгә, санитар-эпидемиягә каршы (профилактик) чараларны оештыруга һәм үткәрүгә санитар-эпидемиологик таләпләр» Россия Федерациясе Баш дәүләт санитария табибының 2021 елның 28 гыйнварындагы 3 номерлы карары белән расланган

47. Халыкка (андагы кешеләрнең гомеренә һәм сәламәтлегенә турыдан-туры куркыныч янаучы тиз үсүче табигать күренешләре һәм техноген процесслар барлыкка килү куркынычына дучар булган территорияләр) экстрен хәбәр итү зоналары исемлеге Министрлар Кабинетының 2013 елның 21 декабрендәге 899 номерлы карары белән)расланган

Федераль программалар

1. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2019 елның 13 февралендәге күрсәтмәсе белән расланган 2025 елга кадәрге чорга Россия Федерациясенең пространстволы үсеш стратегиясе 207номерлы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән);

2. РФ Президентының 2017 елның 13 маендагы 208 номерлы Указы белән расланган 2030 елга кадәрге чорга Россия Федерациясенең икътисадый куркынычсызлык стратегиясе.

3. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2013 елның 19 мартындагы 384-р номерлы күрсәтмәсе (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) белән расланган федераль транспорт (тимер юл, һава, диңгез, эчке су, торба үткәргеч транспорты) өлкәсендә Россия Федерациясенең территориаль планлаштыру схемасы.

4. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2016 елның 01 августындагы 1634-р номерлы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән) күрсәтмәсе белән расланган Россия Федерациясенең энергетика өлкәсендәге территориаль планлаштыру схемасы.

5. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2012 елның 28 декабрендәге 2607-р күрсәтмәсе белән расланган Россия Федерациясенең сәламәтлек саклау өлкәсендә территориаль планлаштыру схемасы.

6. Россия Федерациясе Хөкүмәтенең 2013 елның 26 февралендәге 247-р күрсәтмәсе белән расланган Россия Федерациясенең югары һөнәри белем өлкәсендәге территориаль планлаштыру схемасы.

Республика программалары

1. «2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясен раслау турында» 2015 елның 17 июнендәге 40-ТРЗ номерлы Татарстан Республикасы Законы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

2. «2030 елга кадәр Татарстан Республикасын социаль-икътисадый үстерү стратегиясен гамәлгә ашыру чаралары планын раслау турында» 2015 елның 25 сентябрендәге 707 номерлы Татарстан Республикасы Министрлар Кабинеты карары (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

3. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2008елның 22 октябрендәге 763 номерлы карары (Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 26.09.2015елның 26 сентябрендәге 711 номерлы карары редакциясендә) белән расланган «2020 елга кадәр һәм 2030 елга кадәрге чорга кластерлы якын килү нигезендә Татарстан Республикасының җитештерү көчләрен үстерү һәм урнаштыру» программасы.

4. Татарстан Республикасы Министрлар Кабинетының 2011 елның 21 февралендәге 134 номерлы карары белән расланган Татарстан Республикасын территориаль планлаштыру схемасы (үзгәрешләр һәм өстәмәләр белән).

Муниципаль программалар

5. Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Советының 2020 елның 28 декабрендәге 50 номерлы карары белән расланган Татарстан

Республикасы Мөслим муниципаль районын территориаль планлаштыру схемасы (үзгәрешләр кертү).

6. 2016-2021 елларга һәм 2030 елга кадәрге план чорына Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районы Советының 08.08.2016 ел, № 78 карары белән расланган Татарстан Республикасы Мөслим муниципаль районының 2016-2021 елларга социаль-икътисадый үсеш стратегиясе.

Башка әдәбият

1. Татарстан Республикасының тарих һәм мәдәният һәйкәлләре җыентыгы. - Т.I. - Административ районнар. - Казан: Изд-во «Мастер Лайн», 1999 - 460 с.

2. Татарстан Республикасы муниципаль берәмлекләренең торак пунктларында гамәлдәге мәдәният һәм сәнгать объектлары исемлеге, Татарстан Республикасының ачыкланган мәдәни мирас объектлары исемлеге һәм исемлеге, Татарстан Республикасы Мәдәният министрлыгы тарафыннан 12.04.2014 күрсәтелгән Татарстан Республикасының мәдәни мирас объекты билгеләренә ия объектлар исемлеге.

3. Татарстан Республикасында күчемсез тарихи һәм мәдәни һәйкәлләрне өйрәнү, саклау, реставрацияләү һәм куллану: Мәгълүмат җыентыгы. 2-3 басма. Тарих һәм мәдәният һәйкәле Тарихи-мәдәни территорияләр. Тарихи шәһәрләр - Казан: «Карпол», 2001 - 335 с.

4. «Торак урыннарын санитар чистарту һәм җыештыру» белешмәсе (Мәскәү, 1990г).

Фонд материаллары

1. Мөслим муниципаль районы Мәллә - Тамак авыл җирлеге башкарма комитеты тарафыннан бирелгән анкета мәгълүматлары.